

Uluslararası göç kuramlarının bir değerlendirmesi[±]

Douglas S. Massey*
Joaquín Arango
Graeme Hugo
Ali Kouaouci
Adela Pellegrino
J. Edward Taylor

Özet

Günümüzde gelişmiş ülkeler uluslararası göçün etkisiyle çeşitli ve çok kavimli bir yapıya ulaştılar. Uluslararası göçü açıklayan tek ve kapsamlı kuramsal açıklama henüz mevcut değildir. Bu tartışmanın amacı çeşitli modellerin temel varsayımlarını ve hipotezlerini netleştirmek ve bütüncül bir biçimde sunabilmektir. Kuramlar göçün başlangıcı ve daha sonra uluslararası yaygınlaşmasını açıklamaya çalışanlar olarak ayrılmışlardır. Başlangıç kuramları arasında şunlar vardır: 1) yeni klasik ekonominin makro kuramı; 2) yeni klasik ekonominin mikro kuramları; 3) hasat sigorta piyasalarına, vadeli işlem piyasalarına, işsizlik sigortasına ve sermaye piyasalarına atıfta bulunan yeni ekonomi kuramı; 4) çifte pazar kuramı ve yapısal enflasyon, motivasyon sorunları, ekonomik dualizm ve emek arzının demografisi ve 5) dünya sistemleri kuramı ve toprak, ham madde, emek, maddi bağlar, ideolojik bağlar ve küresel şehirler. Yaygınlaşma kuramları ise azalan risk ve maliyetlere vurgu yapan ağlar kuramı; kurumsal kuram; gelir ve toprak dağıtımı, tarımsal üretimin örgütlenmesi, göç kültürü, beşeri sermayenin bölgesel dağılımı ve toplumsal adlandırma faktörleri üzerinden tartışılan biriken-kümülatif nedensellik ve göç sistemleri kuramını kapsamaktadır. Bu kuramların varsayım ve önermeleri farklı olsa da esas olarak birbiriyle çelişmezler ancak çok farklı siyasetlerin oluşmasına yol açmışlardır. Önümüzdeki on yıllarda verilecek siyasi kararlar çok önemli olacaktır ve bunlar yanlış anlamalara ve çatışmalara yol açma potansiyeli taşımaktadırlar. Bu modellere dayanarak, göç edilen ülkelerdeki ücret ve istihdam şartlarının düzenlenmesine yönelik politikalar oluşturulabilir veya köken ülkelerde pazar ekonomisinin yapısal değişimini öngören kalkınmayı teşvik edici politikalar üretilebilir.

Anahtar kelimeler: kuramsal çalışmalar; kuramsal modeller; uluslararası göç, göç politikası; nüfus dinamikleri; göç kuramları.

[±] Bu makale Profesör Douglas Massey ve yayıncı kuruluşun izniyle Türkçeleştirilmiştir. Özgün çalışma: Massey, D. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A., & Taylor, J. E. (1993). Theories of international migration: A review and appraisal. *Population and Development Review*, 19(3): 431-466. Makalenin çevirisi Saniye Dedeoğlu, Burcu Oskay, Çağlar Özbek, İbrahim Sirkeci, M. Murat Yüceşahin tarafından gerçekleştirilmiştir.

* Profesör Douglas S. Massey Amerika Birleşik Devletleri'nde Princeton Üniversitesi'nde çalışmaktadır. Yazarlar, çalışma esnasında, uluslararası göç kuramları ve bu kuramları destekleyen kanıtları sistematik olarak inceleyen IUSSP Güney-Kuzey Komitesi üyeleriydiler. Komitenin başkanı olan Douglas S. Massey bu tebliğin kaleme alınması görevini üstlendi ancak makalede dile getirilen fikirler, kavramlar ve sonuçlar komite üyelerinin ortak çalışmasıdır. Komite ilgili okuyucuların eleştirilerine açık olduğunu belirtmiştir.

Giriş

Son 30 yılda göç, dünyada önemli bir güç olarak ortaya çıktı. Avustralya, Kanada ve Amerika Birleşik Devletleri gibi geleneksel göç alan ülkelerde içegöç akımlarının büyüklüğü arttı ve göçmenlerin genel kompozisyonu kesin bir şekilde, tarihsel olarak baskın göçmen kaynak ülkeleri olan Avrupa'dan Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkelerine doğru kaydı. Aynı zamanda Avrupa'nın yüzyıllarca göç veren ülkeleri aniden göçmen alan toplumlara dönüştüler. 1945'ten sonra Batı Avrupa ülkelerinin neredeyse tamamı yurtdışından ciddi sayıda işçi çekmeye başladı. Bu göçmenler ilk başta çoklukla güney Avrupa'dan gelse de 1960'ların sonunda Afrika, Asya, Karayipler ve Orta Doğu'dan gelmekteydiler.

1980'lerde on yıl öncesine kadar zengin kuzey ülkelerine göçmen gönderen güney Avrupa ülkeleri İtalya, İspanya ve Portekiz dahi Afrika, Asya ve Orta Doğu'dan işçi ithal etmeye başladı. Aynı zamanda hali hazırda düşük olan ve düşmeye devam eden doğum hızı, yaşlanan nüfusu ve yüksek yaşam standartlarına sahip Japonya işçi ihtiyacını karşılamak için artan bir şekilde Asya ve Güney Amerika'nın yoksul ülkelerinden gelen göçmenlere yönelmeye başladı.

Gelişmiş ülkelerin çoğunluğu çeşitli ve çok kavimli toplumlar haline dönüştü. Bu dönüşümü henüz tamamlamayanlar da bu yönde kararlı bir biçimde ilerlemekteler. Uluslararası göçün temel bir yapısal özellik olarak neredeyse tüm sanayileşmiş ülkelerde ortaya çıkışı buna neden olan etkenlerin ne kadar kararlı ve güçlü olduğunu gösteriyor. İçeride göçte son zamanlarda görülen artış vatandaşları, memurları ve nüfusbilimcileri şaşırttı. Uluslararası göç konusunda ise genel kabul gören düşünceler 19. yüzyılın kavramlarına, modellerine ve varsayımlarına dayanmaktadır.

Şu an için tek bir tutarlı uluslararası göç kuramı yoktur. Aksine ekseriyetle birbirinden ayrı geliştirilmiş ve parçalanmış çok sayıda kuram geliştirilmiştir. Bunların tümü her zaman disiplin sınırlarıyla ayrılmamıştır. Uluslararası göç dair şu andaki örüntüler ve eğilimler çağdaş göç süreçlerinin tam bir şekilde anlaşılmasının tek bir disiplinin imkânlarıyla veya tek bir analiz düzeyine odaklanılarak açıklanamayacağını göstermektedir. Aksine göç sürecinin karmaşık ve çok yönlü doğası çeşitli yaklaşımları, düzeyleri ve varsayımları içeren sofistike bir kuram gerektirmektedir.

Bu makalenin amacı önde gelen çağdaş uluslararası göç kuramlarını açıklayarak birleştirmektir. Öncelikle uluslararası insan hareketinin başlangıcını açıklayan kuramlarla başlayıp daha sonra ulusötesi nüfus akımlarının zaman ve mekânda neden süreklilik arzettiğini açıklayan kuramları inceledik. Bir kuramı bir diğerine tercih etmek yerine her kuramı kendi çerçevesi ve kuralları içerisinde anlayarak temel varsayım ve hipotezlerini aydınlatmaya çalıştık. Ancak tüm kuramları ayrı ayrı inceledikten sonra farklı kuramsal çerçeveleri karşılaştırıp mantıksal uyumsuzluk olan ve temel anlaşmazlıklar olan alanları ortaya çıkardık. Bu çalışmada modellerin ampirik değerlendirmesi için sağlam bir temel sunmayı, 21. yüzyıl için kesin ve kapsamlı bir uluslararası göç kuramı için temel atmayı amaçladık.

Uluslararası göçün başlaması

Uluslararası göçün neden başladığına dair çeşitli bir dizi kuramsal model önerildi. Bunların her biri aynı şeyi açıklamayı amaçlamasına karşın birbirinden radikal olarak farklı kavramlar, varsayımlar ve referans noktaları kullanmaktadır. Neoklasik ekonomi, ülkeler arasındaki ücret ve istihdam şartlarındaki farklara ve göçün maliyetine odaklanmaktadır ve genel olarak hareketi geliri maksimize etmek amaçlı bireysel bir karar olarak anlar. ‘Yeni göç ekonomisi’ ise sadece emek piyasasındaki koşullara değil, çeşitli diğer pazarlardaki koşullara bakar. Buna göre göç, hanehalkının ailenin geliri üzerindeki riskleri azaltmak ya da ailenin üretim faaliyetleri üzerindeki sermaye sınırlamalarını aşabilmek amacıyla aldığı bir hanehalkı kararı olarak görülür.

İkili İşgücü Piyasası Kuramı ve Dünya Sistemleri Kuramı genel olarak böyle mikro düzey karar verme süreçlerini önemsemez ve daha üst düzeyde yürüten güçlere ve etkilere odaklanırlar. İkili İşgücü Piyasası Kuramı uluslararası içegöçü modern sanayileşmiş ekonomilerin yapısal gereksinimlerine bağlarken, Dünya Sistemleri Kuramı içegöçü ekonomik küreselleşmenin ve pazarın ulusal sınırları aşarak yaygınlaşmasının doğal bir sonucu olarak görür.

Kuramların nedensel süreçleri bu kadar farklı düzeylerde –birey, hanehalkı, ulus ve uluslararası- kavramsallaştırmaya çalıştıkları düşünülürse bunların baştan içsel olarak birbirleriyle uyumsuz oldukları varsayılmaz. Örneğin bireyler gelirlerini maksimize etmek için hareket ederken aileler riskleri en aza indirmeye çalışır ve kararların verildiği ortam ulusal ve uluslararası düzeyde yapısal faktörler tarafından şekillenir. Ancak çeşitli modeller farklı araştırma hedeflerini, araştırma odaklarını, ilgi ve gereksinimlerini ve devasa karmaşık bir konuyu analitik olarak ele almaya uygun hale getirme yol ve yöntemlerini de yansıtır. Dolayısıyla bunların tutarlılığını değerlendirebilmek için sağlam bir temel oluşturmaya bu modellerin iç mantığını, önermelerini, varsayımlarını ve her bir kuramın hipotezlerini açıkça belirtmeye ve çok iyi anlamaya gerek vardır.

Yeni ekonomi: Makro kuram

Muhtemelen en eski ve en iyi bilinen uluslararası göç kuramı ekonomik kalkınma sürecinde işçi göçünü açıklamak için geliştirilmişti (Lewis, 1954; Ranis & Fei, 1961; Harris & Todaro, 1970; Todaro, 1976). Bu kurama ve onun uzantılarına göre uluslararası göç, aynı iç göç gibi emek arz ve talebindeki coğrafi farklar nedeniyle ortaya çıkar. Sahip olduğu sermayeye göre büyük bir emek rezervine sahip ülkelerde genel olarak ücretler yüksektir. Bu bildiğimiz emek arz ve talep eğrilerinde kesişim olarak gösterilir. Bunun sonucunda ortaya çıkan ücret farkıyla işçiler düşük ücretli ülkeden yüksek ücretli ülkeye göç ederler. Bu hareketin sonucunda, sermaye zengini ülkede emek arzı artıp ücretler düşerken, sermaye yoksulu ülkede emek arzı düşer ve ücretler yükselir. Bu durumda sadece uluslararası göçün maddi ve manevi maliyetini yansıtan bir uluslararası ücret farkı oluşur.

İşçilerin emek-bol ülkelerden emek-kıt ülkelere akışına benzer biçimde sermaye-bol ülkelerden sermaye-kıt ülkelere yatırım sermayesi akışı olur. Ser-

mayenin yoksul ülkelerde görece kıt olması uluslararası standartlarda yüksek bir getiri oranı yaratır ve dolayısıyla yatırımı bu ülkelere çeker. Sermaye akışı aynı zamanda beşeri sermaye akışını kapsar. Yani yüksek nitelikli işçiler sermayenin zengini olan ülkelere sermayesi kıt olan ülkelere göç ederek beşeri sermayenin kıt olduğu bir ortamda bilgi ve becerilerine karşılık yüksek getiri sağlamaya çalışırlar. Bu da yöneticiler, teknisyenler ve diğer yüksek nitelikli işçilerin paralel bir hareketini yaratır. Dolayısıyla uluslararası emek akışı, uluslararası beşeri sermaye akışından farklı bir biçimde kavramsallaştırılmalıdır. Makrodüzeyde değerlendiren modellerde bile göçmenlerin beceri ve yetenek açısından heterojen oldukları açık bir biçimde kabul edilmelidir.

Yeni Klasik Ekonomi kuramının, uluslararası göçe dair basit ve ikna edici açıklaması kamuoyunu ciddi biçimde belirlemiş ve göç politikalarına entellektüel bir temel oluşturmuştur. Bu yaklaşımın çeşitli önerme ve varsayımlarını şöyle sıralayabiliriz:

1. İşçilerin uluslararası göçüne ülkeler arasındaki ücret farkları neden olur.
2. Ücret farklarının ortadan kaldırılması işçi hareketini sonlandıracaktır ve bu farkların olmadığı durumda göç olmayacaktır.
3. Beşeri sermayenin –yani yüksek nitelikli işçilerin- uluslararası hareketi beşeri sermayenin getiri oranlarındaki farktan kaynaklanır. Bu getiri oranları genel ücret oranlarından farklı olabilir ve niteliksiz işçilerin göçünün aksi yönünde bir göç hareketi yaratabilir.
4. Uluslararası göçü belirleyen emek piyasalarıdır. Diğer piyasaların uluslararası göçe önemli etkileri yoktur.
5. Hükümetler için göç akımlarını kontrol etmenin yolu göç veren ve/veya alan ülkelerde emek piyasasını düzenlemek veya etkilemekten geçer.

Yeni klasik ekonomi: Mikro kuram

Makroekonomik modele uygun olarak bir de bireysel seçime dair mikroekonomik model vardır (Sjaastad, 1962; Todaro, 1969, 1976, 1989; Todaro & Maruszko, 1987). Bu modelde, rasyonel bireyler fayda-maliyet hesabı yaparak göç etmeye karar verirler. Çünkü bu hesaba göre, göç hareketinden genellikle parasal bir pozitif net getiri beklerler. Uluslararası göç, beşeri sermayeye yatırım biçimi olarak kabul edilir. İnsanlar becerilerini ve bilgilerini en üretken olabilecekleri yere taşımayı seçerler; ancak daha yüksek ücretlere ulaşmadan göze almaları ve göğüslemeleri gereken bazı maliyetler vardır. Bu, seyahat etmenin maddi maliyeti, göç ederken ve iş ararken hayatı idame ettirmenin maliyeti, yeni bir dil ve kültürü öğrenme çabası, yeni emek piyasasına uyumda yaşanan zorluklar ve eski bağları koparıp yeni ilişkiler kurmanın psikolojik maliyetlerini kapsar.

Potansiyel göçmenler, alternatif uluslararası yerlere taşınmanın fayda ve maliyetlerini hesaplarlar ve belirli bir zaman zarfında tahmin ettikleri beklenen getirilerinin en yüksek olduğu yere göç ederler (Borjas, 1990). Gelecekteki her periyot için net getiri bireyin göç ettiği ülkedeki niteliklerine karşılık düşen kazancına bakılarak ve bunu, ‘varılan ülkedeki kazançları sağlayacak’ bir iş sahibi

olma olasılığıyla (kaçak göçmenler için sınırdışı edilmeme olasılığına) çarpılarak hesaplanır. Beklenen kazanç daha sonra köken ülkede kazanılabilecek kazançtan (burada gözlenen kazanç, istihdam olasılığı ile çarpılır) çıkarılır ve sonuç zaman içinde- 0'dan n'e- toplanır ve bu toplam, paranın şu anki kullanım değerinin gelecektekinden daha çok fayda/kullanım sağladığını gösteren bir kat sayı ile çarpılır. Göçten beklenen net getiri hesaplanırken bu entegre farktan tahmini maliyetler çıkarılır ve göçün net getirisi hesaplanır.

Bu karar verme süreci aşağıdaki denklemde analitik olarak özetlenmektedir:

$$ER(0) = \int_0^n [P_1(t) Y_d(t) - P_3(t) Y_o(t)] e^{-rt} dt - C(0) \quad (1)$$

Bu formülde $ER(0)$ göç etme anından hemen önce hesaplanan beklenen net getiridir; t zaman; $P_1(t)$ varılan ülkeden sınırdışı edilmekten kurtulma olasılığı (yasal göçmenler için 1.0 ve kayıtdışı göçmenler için <1.0); $P_2(t)$ varılan toplumda iş bulabilme olasılığı; $Y_d(t)$ varılan toplumda iş bulunabilirse edinilecek kazanç; $P_3(t)$ köken toplumunda iş bulabilme olasılığı; $Y_o(t)$ köken toplumda iş bulunabilirse edinilecek kazanç; r eksiltme faktörü; ve $C(0)$ (psikolojik maliyetler dahil) hareket maliyetlerinin toplamıdır.

Eğer $ER(0)$ bazı potansiyel hedef ülkeler için pozitif ise, rasyonel aktör göç eder; negatif olması durumunda ise aktör yerinde kalır ve eğer sıfır ise aktör hareket etme konusunda kayıtsız kalır. Teorik olarak, potansiyel bir göçmen, beklenen net getirileri en büyük olan yere gider. Buradan da önceki makroekonomik formülasyonlardan biraz daha farklı bazı önemli sonuçlar çıkar:

1. Uluslararası hareket hem kazançta hem de beklenen kazancı belirleyen istihdam oranlarındaki uluslararası farklılıklardan kaynaklanır (önceki model ise aksine tam istihdam varsayımıyla hareket eder).

2. Olası mali ödül oranını artırma veya hedef ülkede köken ülkeye göre iş bulma olasılığını artıran bireysel beşeri sermaye özellikleri (örneğin, eğitim, tecrübe, dil becerileri) diğer koşullar eşit olduğunda uluslararası göç olasılığını artıracaktır.

3. Bireysel özellikler, sosyal koşullar, ya da göçün maliyetlerini düşüren teknolojiler, göçün net getirilerini çoğaltarak uluslararası hareket olasılığını artırır.

4. 2 ve 3'ten dolayı aynı ülke içinde bireyler çok göç eğilimleri sergileyebilirler.

5. Ülkeler arası göç akımları bireysel fayda-maliyet hesaplamaları temelinde yürütülen bireysel göçlerin basit bir toplamıdır.

6. Uluslararası göç hareketi, ülkeler arasındaki kazanç ve/veya istihdam oranlarındaki farklılıklar yoksa oluşmaz. Beklenen kazanç (kazanç ve istihdam oranlarının çarpımı) uluslararası düzeyde (hareketin maliyetleri çıktıktan sonra) eşitleninceye kadar göç devam eder.

7. Beklenen getirilerin farkının büyüklüğü uluslararası göçün boyutunu belirler.

8. Göç kararı, işgücü piyasaları arasındaki dengesizlikler veya kesintilerden kaynaklanır ve diğer pazarlar göç kararını doğrudan etkilemezler.

9. Göç alan ülkelerde şartlar potansiyel göçmenlere psikolojik olarak cazip ise, göç maliyetleri negatif olabilir. Bu durumda, negatif bir kazanç farkı ülkeler arasındaki göçü engellemek için gerekli olabilir.

10. Hükümetler, göçü öncelikle göç alan ve göç veren ülkelerdeki beklenen kazançları etkileyecek politikalarla kontrol ederler. Örneğin, göçü varılan ülkede istihdam olasılığını düşürmeye çalışan politikalarla, (işveren yaptırımları yoluyla) varılan ülkede işsiz kalma riskini artırarak, köken ülkede ücretleri (uzun vadeli kalkınma programlarıyla) artırıcı politikalarla veya göçün psikolojik ve maddi maliyetini artırıcı politikalar yoluyla kontrol ederler.

Göçün yeni ekonomisi

Son yıllarda “Göçün Yeni Ekonomisi” modeli Neoklasik teorinin varsayımlarını ve sonuçlarını sarsmaya başladı (Stark & Bloom, 1985). Bu yeni yaklaşımın en önemli yanı göç kararlarının bireylerin tek başına aldığı kararlar olmadığı, ancak bu kararların, birbiriyle alakalı insanlardan oluşan daha büyük birimler tarafından -aileler veya hanehalkları gibi- verildiğini ileri sürmesidir. Bu birimlerde insanlar, kollektif olarak sadece beklenen geliri maksimize etmeye değil aynı zamanda işgücü pazarı dışındaki pazarlarda başarısız olmaya yol açacak riskleri minimize etmeye çalışırlar (Stark & Levhari, 1982; Stark, 1984; Katz & Stark, 1986; Lauby & Stark, 1988; Taylor, 1986; Stark, 1991).

Bireylerden farklı olarak, hanehalkları, riskleri kendi refahlarına yönelik risklere karşı hanehalkının aile işgücü gibi kaynaklarının dağılımını çeşitlendirerek kontrol etme lüksüne sahiptir. Bazı aile üyeleri, yerel ekonomideki ekonomik etkinliklerde istihdam edilirken, diğerleri yerel ücret ve istihdam koşullarından daha iyi olan yabancı işgücü piyasalarında çalışmaya gönderilebilir. Yerel ekonomik koşullar kötüleşirse ve yeterli gelir elde edilemezse hanehalkı göçmen dövizleriyle geçinebilir.

Gelişmiş ülkelerde, hane geliri risklere karşı genellikle özel sigorta piyasaları veya hükümet programları aracılığıyla güvence altındadır, ama gelişmekte olan ülkelerde bu kurumsal koruma mekanizmaları yoksul aileler için ya mevcut değildir, ya erişilemezdir ya da mükemmel olmaktan uzaktır. Dolayısıyla bu risklerin çeşitlendirilmesi için göç teşvik edilir. Dahası, gelişmiş ülkelerde, kredi piyasaları nispeten gelişmiş olduğu için aileler yeni teknolojilerin edinilmesi gibi projeleri finanse etme olanağı bulabilirler. Çoğu gelişmekte olan bölgelerde ise, aksine, kullanılabilir kredi genellikle olmaz ya da sadece yüksek maliyetlerle sağlanabilir. Aşağıdaki örneklerde olduğu gibi, erişilebilir kamu ya da uygun fiyatlı özel sigorta ve kredi programlarının yokluğunda, piyasadaki başarısızlıklar, uluslararası hareket için güçlü baskı oluşturur.

Ürün sigorta pazarları

Ne zaman çiftçi haneleri bir ürün için zaman ve para yatırımı yapsalar, bu yatırımın gelecekte bir tarihte ihtiyaçları olan mal ve hizmetleri almalarına ya da harcamaları için kullanabilecekleri parayı sağlamak için satabilecekleri bir ürün elde edebilecekleri üzerine bir bahse girerler. Bir ürünün ekim ve hasat

zamanı arasında insani ya da doğal olaylar hasatı azaltacak veya tamamen ortadan kaldıracak olaylar gelişebilir ve bu da aileyi yetersiz bir gelir veya hayatta kalmak için yeterli olmayan yiyecek stoğuyla başbaşa bırakabilir. Aynı şekilde (örneğin yüksek verimli tohum veya yeni ekim yöntemleri gibi), yeni tarım teknolojilerinin kullanılmaya başlanması çiftçi hanelerinin karşılaştığı öznel riskleri değiştirebilir. Eğer gelişim uzmanının önerisi doğru ise kullanılacak yeni tür bir tohum çiftinin verimini artırabilir; ancak yanlış ise, hanehalkı yetersiz gıda veya yetersiz gelirle yüzyüze kalacaktır.

Gelişmiş ülkelerde, bu tür nesnel ve öznel riskler, resmi sigorta düzenlemeleriyle güvence altına alınır. Yani tarım üreticileri bir şirkete ya da hükümete bir ücret ödeyerek olası ürün kaybına karşı mahsulü sigortalara. Sigorta yapan kurum olası mahsul kayıplarına karşı riski üstlenir ve bir kuraklık veya sel hasata zarar verirse ya da kullanılan yeni teknoloji geri teperse, üreticiye sigortalananmış ürünün piyasa değerini öder ve böylelikle ailenin ekonomik refahını garanti eder. Ürün sigortasının mevcut olmadığı durumda, ailelerin hasat başarısız olsa bile gelirlerini garantiye almak amacıyla, kazandığı döviz geride kalan ailesine gönderecek bir veya daha fazla sayıda işçiyi yurtdışına göndermesi yönünde teşvik edici bir durum söz konusudur.

Vadeli piyasalar (Futures markets)

Bir hane ne zaman bir ürün ekse bu ürünün hasat vaktinde ailenin geçimini sağlayacak veya refahını iyileştirecek yeterli bir fiyata satılabileceğini varsayar. Ancak bu varsayımda ürün için fiyatın beklenenin altında gerçekleşme riski vardır ve aile yetersiz bir gelirle karşı karşıya kalabilir. Gelişmiş ülkelerde fiyat riskine karşı çiftçilerin ürünün tamamını veya bir kısmını garantili bir fiyata gelecekte teslim edilmek üzere vadeli piyasalar aracılığıyla satma olanakları vardır. Yatırımcılar, fiyatların garanti edilen fiyatın altında kalma riskini üstlenirler ve fiyat bunun üzerine çıkarsa da fazladan kazanç elde ederler. Çoğu gelişmekte olan ülkede vadeli -futures- piyasalar ya yoktur ya da var oldukları zaman da yoksul çiftçiler bu piyasalara erişemezler. Bu durumda göç, çiftçi ailelere ürün fiyat dalgalanmalarına karşı kendi kendine bir sigorta mekanizması sunar.

İşsizlik sigortası

Çok sayıda çiftçi ailenin yanısıra, tarım dışı aileler aile işçilerinin kazandığı ücretlere bağımlıdır. Eğer yerel ekonomik şartlar kötüleşir ve istihdam düzeyleri düşerse veya bir aile işçisi sakatlanır ve çalışamaz hale gelirse, hanenin yaşamı gelirin azalması veya tamamen ortadan kalkması riski ile karşılaşabilir. Varsıl ülkelerde, hükümetler, bu risklere karşı işçileri ve onların ailelerini koruyacak sigorta programları sağlarlar ancak yoksul ülkelerde bu tür işsizlik ve engelli programları ya yoktur ya da kapsam olarak sınırlıdır. Dolayısıyla, yine aileleri yurtdışına işçi göndermek için teşvik edici bir durum söz konusudur.

Yabancı ve yerel işgücü piyasalarında istihdam koşulları arasında ters orantılı ya da orantısız bir durum söz konusuysa uluslararası göç, aile ücretleri üzerindeki riski azaltmanın bir yolu olur ve göçmen dövizleri şeklinde güvenilir bir gelir akışı sağlanarak aile desteklenir. Ayrıca göç, göçmen dövizleri olsa da olmasa da bu işlevi yerine getirir. Göçmenler, resmi sigorta sözleşmeleri gibi

sadece kayıplar olduğunda ödeme yapmak (döviz göndermek) durumundadır. Ancak doğrudan veya dolaylı bir sigorta düzenlemesinin varlığı da ailenin ekonomik davranışı üzerinde önemli bir etki yapabilir ve bu sigortaya sahip olma arzusu ailelerin uluslararası göçe katılmalarının temel bir nedeni olabilir.

Sermaye Piyasaları

Haneler varlıklarının verimliliğini artırmak isteyebilirler, ama bunu yapmak için, bu ek yatırımları yapmak adına sermaye bulmaları gerekir. Çiftçi aileler, örneğin tarlalarını sulamak, gübrelemek, bilimsel yöntemlerle geliştirilmiş tohum satın almak ya da makine almak isteyebilirler ama bu girdileri satın almak için gerekli paraları olmayabilir. Tarım dışı aileler hanehalkı üyelerinin eğitim veya mesleki eğitimine yatırım yapmak isteyebilirler ya da tüketici pazarlarında satılabilecek mallar üretmek için sermaye elde etmek isteyebilirler ancak onların da bu masraflarını karşılamak için paraları olmayabilir. Gelişmiş ülkelerde yatırımlar ya tasarruflarla ya da borçlanmayla yapılır. Her iki olanak da sağlam ve verimli bir bankacılık sistemine erişimle desteklenir. Gelir değişken ise borçlanma tüketim riskine karşı da koruma sağlayabilir. Ancak pekçok gelişmekte olan ülkede tasarruf kurumları güvenilmez ya da az gelişmiştir, dolayısıyla insanlar bu kurumlara tasarruflarını emanet etmede isteksizdir.

Aile kredi alabilmek için gerekli teminata sahip olmadıktan ihtiyaç duyulan fonları almak zor olabilir. Bunun nedeni kredi sermayesinin kıt olması ve bankacılık sisteminin öncelikle varlıklı kesimlerin ihtiyaçlarına hizmet vermesi ve kapsama alanının darlığındandır. Yoksul aileler için, tek borçlanma olanağı yüksek faiz uygulayarak borçlanmayı çok pahalı hale getiren yerel tefecilerdir. Bu koşullar altında, göç bir alternatif sermaye kaynağı olarak verimlilik artışı ve tüketimin istikrarını sağlayacak bir araç olarak cazip hale gelir. Ailenin bir veya daha fazla işçiyi tasarruflarını biriktirip göçmen dövizini olarak aileye geri yollaması amacıyla yurtdışına göndermesi için güçlü bir teşvik söz konusu olur.

Yukarıdaki tartışmada önemli bir önerme neoklasik iktisadın varsaydığı gibi gelirin homojen olmadığıdır. Gelir kaynağı gerçekten önemlidir ve haneler bu yatırımlar mutlak toplam gelir artışı sağlamasa bile bazı etkinlikler ve yeni gelir kaynaklarına erişim sağlayan projelere kit aile kaynaklarını yatırmak için önemli teşvikler görürler.

Yeni göç ekonomisi yaklaşımı aynı zamanda gelirin farklı sosyo-ekonomik koşullarda sabit bir değeri olduğu varsayımını da - örneğin gelirdeki 100 \$ reel artış, yerel toplum koşulları ne olursa olsun ve gelir dağılımı içinde kendi pozisyonu ne olursa olsun aynı şeyi ifade eder- sorgular. Yeni ekonomi teorisyenlerine göre haneler sadece mutlak anlamda ailenin gelirini artırmak için değil, aynı zamanda diğer hanelere oranla gelir durumlarını da iyileştirmek için, dolayısıyla görelî yoksunluğu azaltmak amacıyla yurtdışına işçi gönderirler (Stark, Taylor, & Yitzhaki, 1986, 1988; Stark ve Yitzhaki, 1988; Stark & Taylor, 1989, 1991; Stark, 1991).

Bir hanehalkının görelî yoksulluk algısı referans grubunun gelir dağılımına bağlıdır. $F(y)$ kümülatif gelir dağılımı ise ve $h[1-F(y)]$ geliri y olan hanenin y 'den biraz daha yüksek bir gelir (yani, $y + \Delta$) sahibi olmadığı için hissettiği tatmin-

sizliği temsil ederse geliri y olan bir hanenin görelî yoksunluğu kavramsal olarak şöyle ifade edilebilir:

$$RD(y) = \int_{y_L}^{y_{max}} [1 - F(z)] dz \quad (2)$$

Burada y_{max} toplumda bulunan en yüksek geliri temsil eder. Eğer $h[1 - F(y)] = 1 - F(y)$ ise, bu ifade iki şeyin toplamına denktir: gelirleri y 'den yüksek olan hanelerin toplam içindeki payı ve bu yüksek hanehalkı gelirleri ile y arasındaki farkların ortalaması (Stark & Taylor, 1989).

Görelî gelir kavramını anlamak için varsıl hanelerin gelirinde bir artış olduğunu düşünün. Yoksul hanelerin gelirleri değişmezse, o zaman onların görelî yoksunluğu artar. Eğer hanehalkının gördüğü fayda görelî yoksulluktan olumsuz etkileniyorsa, yoksul hanenin mutlak geliri ve göçten beklediği kazançlar değişmese dahi ve eğer hane bir aile üyesini yurtdışına gönderdiğinde yaşadıkları toplum içinde görelî bir gelir artışı sağlayacaklarını umuyorlarsa uluslararası göçe katılım teşviki güçlenir. Böylelikle göç olasılığı diğer hanehalklarının gelirindeki değişimden dolayı göç etme olasılığı artar. Yoksul haneler için yerel düzeyde gelir elde etme fırsatlarını kısıtlayan piyasa başarısızlıkları da göçün görelî gelir artışını etkileyecek bir yol olarak cazibesini artırabilir.

"Yeni ekonomi" göç modeli üzerinden gelişen kuramsal modeller neoklasik kuramdan oldukça farklı önermeler ve hipotezler ortaya atarlar ve bunların üzerinden çok farklı siyasi reçeteler sunarlar:

1. Göç araştırmalarına uygun analiz birimi özerk birey değil, aileler, hanehalkları veya diğer kültürel olarak tarif edilen üretim ve tüketim birimleridir.

2. Ücret farkı, uluslararası göç hareketi için gerekli bir koşul değildir; haneler ücret farklılıklarının yokluğunda bile ulusötesi hareketlilik yoluyla risklerini çeşitlendirmek için güçlü teşvikler bulabilir.

3. Uluslararası göç ve yerel istihdam veya yerel üretim birbirini dışlayan olasılıklar değildir. Hanehalkları için hem göçe katılım ve hem de yerel etkinliklere girişme yönünde güçlü teşvikler söz konusudur. Aslında böylelikle yerel ekonomik faaliyetlerden elde edilen gelirdeki bir artışla bu faaliyetlere daha çok yatırım yapılabilmesinin önündeki sermaye ve risk kısıtlamalarını aşmanın bir yolu olarak göçün çekiciliği artabilir. Böylece göçmen gönderen bölgelerdeki ekonomik kalkınma uluslararası göç yönündeki baskıların azalması anlamına gelmeyebilir.

4. Ülkeler arasındaki ücret farklarının ortadan kaldırılması uluslararası hareketin duracağı anlamına gelmez. Eğer göç veren ülkelerde diğer piyasalar mevcut değilse, kusursuz değilse veya dengesiz ise uluslararası göçü teşvik edici etkiler devam eder.

5. Gelir dağılımında farklı konumlarda bulunan hanehalkları ya da kendi içinde farklı gelir dağılımına tabi hanehalkları için gelirden beklenen eşit kazanç bu hanehalklarının göç olasılığını eşit oranda etkilemeyecektir.

6. Hükümetler göç hızlarını sadece işgücü piyasasını etkileyen politikalarla değil aynı zamanda sigorta piyasalarını, sermaye piyasalarını ve vadeli (futures) piyasaları şekillendiren politikalarla da etkileyebilirler. Hükümet sigorta

programları özellikle işsizlik sigortası uluslararası hareketlilik teşviklerini önemli oranda etkileyebilir.

7. Gelir dağılımını şekillendiren hükümet politikaları ve ekonomik değişiklikler bazı hanehalklarının görece yoksulluğunu değiştirecektir ve dolayısıyla bu hanehalklarının göç etme yönündeki teşviklerini de değiştirecektir.

8. Gelir dağılımını etkileyen hükümet politikaları ve ekonomik değişiklikler ortalama gelire olan etkisinden bağımsız olarak uluslararası göçü etkileyecektir. Hatta göç veren alanlarda daha yüksek bir ortalama gelir oluşmasına yol açan hükümet politikaları, bu gelir artışından görece yoksul hanehalkları faydalanmıyorsa göçü artırabilir. Buna karşılık eğer görece zengin hanehalkları gelir artışından faydalanmıyorsa bu politikalar göçü azaltabilir.

İkili işgücü piyasası kuramı

Neoklasik beşeri sermaye kuramı ve göçün yeni ekonomisi modeli esas itibarıyla mikro-düzyer karar verme modelleri olmalarına karşın, uluslararası göçün kaynağı ve doğasına dair farklı sonuçlara varırlar. Bu farklar, kararı verdiği varsayılan birimlerin (birey veya hanehalkı), maksimize veya minimize edilen şeyin (gelir veya risk), karar verilen ekonomik toplu duruma dair varsayımların (tam ve iyi işleyen piyasalara karşı kusurlu piyasalar) ve göç kararının ne ölçüde toplumsal durumla ilişkilendirildiğinin (gelirin mutlak rakamlarla mı yoksa bir referans gruba görece olarak mı değerlendirildiği) farklı olmasından kaynaklanmaktadır. Bireyler tarafından verilen kararları bir kenara bırakarak bu akılcı tercih modellerinden apayrı bir yerde duran ikili işgücü piyasası modeli ise uluslararası göçün modern sanayi toplumlarının içsel işgücü gereksiniminden kaynaklandığını ileri sürer.

Uluslararası göçün gelişmiş ulusların ekonomik yapısından kaynaklanan içsel ve sürekli bir işgücü ihtiyacından kaynaklandığını ileri süren Piore (1979) bu kuramsal bakışın en güçlü ve seçkin savunucularından biri olmuştur. Piore'ye göre, içgöç, göç veren ülkelerdeki itme etkilerinden (düşük ücretler veya yüksek işsizlik) kaynaklanmaz, göç alan ülkelerdeki çekme etkilerinden (kronik ve kaçınılmaz bir yabancı işçi gereksinimi) kaynaklanır. Bu sistemik göçmen işgücü talebi gelişmiş sanayi toplumlarının ve ekonomilerinin dört temel niteliğinden kaynaklanır.

Yapısal enflasyon

Ücretler sadece arz ve talep koşullarını yansıtmaz, aynı zamanda statü, prestij ve ücretlerin ait olduğu işlere atfedilen toplumsal nitelikleri de yansıtır. Genel olarak, insanlar ücretlerin toplumsal statüyü yansıtmaması gereğine inanırlar ve mesleki statü ve ücret arasındaki ilişkiye dair çok katı nosyonları vardır. Bunun sonucu olarak işverenler ücret belirlerken işçi arzındaki değişikliklere karşılık vermede çok da serbest değildirler. Çeşitli gayriresmi toplumsal beklentiler (sendikaların toplu sözleşmeleri, kamu hizmeti kuralları, bürokratik düzenlemeler, şirketlerin iş sınıflamaları gibi) ve resmi kurumsal mekanizmalar ücretlerin insanların algıladığı ve beklediği itibar ve statü hiyerarşilerine uygun olmasını sağlarlar.

İşverenler mesleki hiyerarşinin en altındaki işleri kalifiye olmayan işçiler için cazip kılmak istediklerinde basitçe ücretleri artıramazlar. Hiyerarşinin en dibindeki ücretleri artırmak statü ve ücret arasındaki toplumsal olarak tarif edilmiş dengeyi sarsabilir. En dipteki ücretler artarsa hiyerarşinin diğer katmanlarındaki ücretlerin de artması yönünde çok güçlü bir baskı oluşacaktır. Örneğin giriş düzeyinde işgücü bulma sıkıntısından kaynaklı olarak garson yardımcılarının ücreti artırılıyorsa artan ücretler garsonların ücretleriyle eşitlenebilir ve garsonların statüsünü tehdit edebilir ve kabul görmüş toplumsal hiyerarşiyi zedeler. Bunun sonucu olarak garsonlar eşdeğer bir ücret artışı talep ederler; bu ise aşçıların pozisyonunu tehdit eder ve aşçılar işverene ücret artışı için baskı yapar. İşçiler bu çabalarında sendika temsilcilerinden ve sözleşmelerinden yardım görebilirler.

Dolayısıyla işverenler için düşük ücretli işçileri çekebilmek için yapılacak bir ücret artışı sadece bu işçilerin ücretini artırma maliyetinden ibaret değildir. Toplumsal beklentilerle uyumlu olması için ücretler iş hiyerarşisinin tamamı için orantılı bir biçimde artırılmak durumundadır. Bu yapısal enflasyon dediğimiz meseleyi gündeme getirir. Dolayısıyla işverenlerin (örneğin düşük ücretleri kabul edecek göçmen işçi ithal etmek gibi) daha kolay ve daha ucuz çözümler arayışında olduğunu varsayarsak, işgücü kıtlığı olan dönemlerde alt düzeydeki ücretleri artırarak yerli işçileri cezbetmek pahalı ve rahatsız edicidir.

Motivasyon sorunları

İnsanlar sadece gelir için değil, aynı zamanda toplumsal statü birikimi ve statünün devamı için çalıştıklarından mesleki hiyerarşiler işçilerin motivasyonu için kritik önem arzeder. İş hiyerarşisinin en dibinde sürdürülecek bir statü olmadığından ve yükselmek için çok az yol olduğundan akut motivasyon sorunları yaşanır. Çünkü en dip işgücü piyasasından çıkarılamayacağı için sorun kaçınılmaz ve yapısalıdır. En düşük ve en az istenen iş sınıflarının mekanizasyon yoluyla ortadan kaldırılması sadece daha önce en dibin bir üstünde yer alan işlerden oluşan yeni bir dip kategori yaratacaktır. Tüm hiyerarşilerde bir dip olmak zorunda olduğundan motivasyon sorunları kaçınılmazdır. İşverenlerin ihtiyacı olan, bu en dip düzey işleri sadece para kazanmak için bir araç olarak algılayan ve çalışmayı statü veya itibarla ilişkilendirmeyen ve sadece gelir kaynağı olarak gören işçilerdir.

Göçmenler, en azından göç kariyerlerinin başında, çeşitli nedenlerden ötürü bu gereksinimi karşılarlar. Göçmenlerin çoğu, başlangıçta, geldikleri toplumda statülerini veya -ev inşa etmek, okul ücretlerini ödemek, toprak almak, tüketim malları almak gibi- refahlarını artıracak belirli bir amaç için para kazanmaya çalışan amaçlı-kazanıcıdırlar. Bunun ötesinde, gelişmiş ve gelişmekte olan toplumlar arasındaki yaşam standardı farkları, yurtdışındaki düşük ücretlerin bile köken topluluğun standartlarında çok cömert ve yüksek görünebilir. Göçmen işçi yurtdışında bir işin düşük statülü olduğunu anlasa bile kendisini göç alan toplumun bir parçası olarak görmez. Kendisini daha ziyade, yurtdışında çalışmanın ve güçlü döviz göndermenin önemli derecede onurlu ve prestijli olarak algılandığı köken topluluğunun bir parçası olarak görür.

Ekonomik düalizm

İşgücü ve sermaye arasındaki içsel ikilikten ötürü ikiye ayrılmış işgücü piyasaları gelişmiş ekonomilerin ana özelliklerinden olagelmıştır. Sermaye üretiminin sabit faktörlerinden biridir, dolayısıyla talep düşüncü atıl kalabilir ancak tamamen hesap dışı tutulamaz ya da bir başka ifadeyle sermaye işten çıkarılmaz. Sermaye sahipleri sermayenin işsizlik maliyetini karşılamak zorundadır. İşgücü, talep düştüğünde bırakılabilen değişken bir faktördür ve işçiler kendi işsizliklerinin maliyetini karşılamak zorunda bırakılırlar. Mümkün olan her durumda sermaye sahipleri ekipman maliyetlerini idame ettirebilecek düzeyde istikrarlı bir talebi sabit tutmaya çalışırken talebin değişken kısmını ise ekstra işgücü ile karşılamaya çalışırlar. Böylece sermaye yoğun yöntemler temel talebi karşılamak için kullanılırken işgücü yoğun yöntemler mevsimsel ve dalgalı talep için kullanılır. Bu ikilik işçiler arasında işgücünün ikiye ayrışmasına yol açan farklılıklar yaratır.

Sermaye yoğun birincil sektörde çalışan işçiler istikrarlı ve en iyi ekipman ve araçlarla çalışılan işleri alırlar. İşverenler özel mesleki eğitim sağlayarak bu işçilere yatırım yapmaya zorlanır. Bu işçilerin işleri karmaşıktır ve belirli düzeylerde bilgi ve deneyim gerektirir ve böylece firmaya özel beşeri sermaye oluşumuna yol açar. Birincil sektör işçileri büyük oranda profesyonelleşme ve sendikalaşma eğilimi gösterirler ve sözleşmelerinde atıl kaldıklarında işverenlerin karşılamak zorunda olduğu kıdem tazminatı, işsizlik ödemeleri gibi maliyetler söz konusudur. Bu maliyetler ve süregelen zorunluluklardan dolayı birincil sektördeki işçileri işten çıkarmak çok maliyetlidir. Bunlar daha çok sermayeye benzerler.

Ancak işgücü yoğun ikincil sektörde çalışanların istikrarsız ve kalifiye olmayan işleri vardır. Bunlar her an, işverene çok düşük maliyet getirerek ya da hiçbir maliyet getirmeden işten çıkarılabilirler. İşlerin kesat olduğu dönemde işçileri elde tutarsa, işveren gerçekten de zarar edecektir. İşlerin kötü gittiği dönemlerde ikincil sektör işverenlerinin ilk yaptığı şey işten çıkarmalarıdır. Bunun sonucu olarak işverenler işsizlik maliyetini işçilere yüklerler. Dolayısıyla işçiler üretimin değişken bir faktörü olarak kalırlar ve gözden çıkarılabilirler.

Dolayısıyla, emek ile sermaye arasındaki içsel düalizm, bölünmüş bir işgücü piyasa yapısı biçiminde emek gücüne doğru genişler. İkincil sektörlerdeki düşük ücretler, istikrarsız koşullar ve hareketliliğe yönelik makul olanakların eksikliği, ücretlerin daha yüksek, işlerin daha güvenli ve mesleki gelişim imkânının olduğu birincil, sermaye-yoğun sektörlerle çekilen yerli işçileri çekmeyi zorlaştırır. Ücretlerin daha yüksek, işlerin daha güvenli ve mesleki gelişim imkânının olduğu birincil sermaye yoğun sektörüne sürüklenen yerel işçileri düşük ücretlerin, istikrarsız koşulların ve değişkenliğe yönelik makul olanakların eksik olduğu ikincil sektöre çekmeyi zorlaştırır. İkincil sektörlerdeki talep eksikliğini doldurmak için, işverenler yüzlerini göçmenlere çevirirler.

Emek arzının demografisi

Pazar ekonomilerinde içkin olan düalizm ile birlikte, modern mesleki hiyerarşilerde görülen motivasyon problemleri ve yapısal enflasyon, hoşnut olma-

yan koşullar altında, düşük ücretlerle, artan istikrarsızlıkla ve çok düşük bir terfi şansıyla çalışmaya istekli olan işçilere yönelik kalıcı bir talep yaratır. Geçmişte bu talep kısmen, sosyal statüleri ve karakteristik özellikleriyle bu tarz işlere yatkın olan iki grup insan tarafından karşılanmaktaydı: Kadınlar ve gençler.

Tarihsel olarak kadınlar, ilk doğumlarına dek ve daha az ölçüde çocuklar büyüdükten sonra emek gücüne dâhil olma eğiliminde olmuşlardır. Onlar ailelerine ve kendilerine ek gelir sağlamak için çalışmışlardır. Evin geçimini sağlayan birincil kişiler olmamışlardır ve başlıca sosyal kimlikleri bir kız kardeş, eş veya anne şeklinde olmuştur. Çalışmayı geçici, kazancı ek olarak gördüklerinden dolayı düşük ücrete ve istikrarsızlığa rağmen çalışmaya istekli olmuşlardır; sahip oldukları pozisyonlar, temeli aile içinde yatan esas sosyal statüleri için tehdit edici olmamıştır.

Benzer bir şekilde, gençler tarihsel olarak ekstra para kazanmak, tecrübe elde etmek ve farklı mesleki roller denemek amacıyla değişen sıklıklarda emek gücüne girip çıkmışlardır. Kariyer şansının olmadığı işleri sorunlu bulmamışlardır, çünkü gelecekte okulu bitirdikten, deneyim elde ettikten veya yerleştikten sonra daha iyi işler bulacaklarını ummuşlardır. Dahası gençler sosyal kimliklerini mesleklerinden değil, ebeveynlerinden veya kendilerini yönlendiren ailelerinden almaktadırlar. Çalışmayı temelde harçlık parası kazanmanın bir yolu olarak görürler. Para ve satın aldığı şeyler akranları arasındaki statülerini geliştirmektedir ve iş bu amaca hizmet eden bir araçtır.

Ancak gelişmiş endüstriyel toplumlarda üç temel sosyo-demografik eğilim sonucunda giriş seviyesindeki işçilerin iki kaynağı zamanla azalmıştır: Kadınların işlerini gelirin yanı sıra sosyal statü odaklı bir kariyere dönüştürecek şekilde emek gücüne artan oranda dâhil olmaları; kadınların mesleklerini birincil gelir desteğinin kaynağı haline getiren boşanma oranlarının artması; işgücüne dahil olan çok küçük gençtopluluğu üreten örgün öğretimin genişlemesi ve doğum oranlarının azalması. Düzenli işlere olan yapısal taleple bu tür işçilerin yurt içinde sınırlı arzı arasındaki dengesizlik göçmenlere yönelik uzun vadeli talebi artırmıştır.

İkili işgücü piyasası kuramı, mikro-ekonomik modellerin öngördüğü gibi aktörlerin rasyonel, kendi çıkarlarına uygun kararlar aldığı görüşünü ne savunmakta ne de reddetmektedir. Örneğin sanayileşmiş ülkelerde insanların düşük ücretli mesleklere atfettikleri olumsuz özellikler, yabancı işçiler için istihdam fırsatları açabilmekte; böylelikle bekledikleri kazançları arttırmakta, risk ve kredi sınırlarını aşma kapasitelerini güçlendirmekte ve aile üyelerinin yurtdışına gönderilmesiyle hanelerin nisbi gelir kazancı elde etmelerini sağlamaktadır. İşverenlerce işe alınmalar uluslararası hareket üzerindeki enformasyonel ve diğer sınırlamaların aşılmasına yardımcı olmakta, göçün değerini ailenin gelir elde etmesini veya risk dağılımına yönelik bir strateji olarak arttırmaktadır.

Neo-klasik iktisat ile içsel bir tezatlık barındırmasa da ikili işgücü piyasa teorisi mikro-seviye karar modellerinden doğanlardan oldukça farklı olan sonuçlar ve çıkarımlar taşımamaktadır:

1. Uluslararası emek göçü büyük oranda talebe bağlıdır ve gelişmiş toplumlardaki işverenler veya onlar lehine hareket eden hükümet tarafından yapılan işe alımlarla başlatılır.

2. Göçmen işçilerin talebi, ekonominin yapısal ihtiyaçlarından ileri geldiği ve teklif edilen ücretlerden ziyade işe alım pratikleriyle ifadesini bulduğundan, uluslararası ücret kademeleri emek göçünün gerçekleşmesi için ne zorunlu ne de yeterli bir koşuldur. Gerçekte işverenler ücretleri sabit tutarken işçi alımlarını teşvik ederler.

3. Göçmen alımı yapan toplumlardaki düşük seviyedeki ücretliler, göçmen işçilerin arzındaki bir artışa tepki vermezler; toplumsal ve kurumsal mekanizmalarca baskı altındadırlar ve arz ile talepteki kaymalara tepki verme özgürlükleri yoktur.

4. Düşük seviyeli ücretler göçmen işçilerin arzındaki bir artışın sonucu olarak düşebilir; çünkü düşük seviyeli ücretlerin yükselmesini önleyen toplumsal ve kurumsal denetim unsurları onların düşmesini önlemez.

5. Hükümetler ücretlerde veya istihdam oranlarında küçük değişiklikler getirecek politikalar yoluyla uluslararası göçe pek etki etmezler; göçmenler yapısal olarak modern ve post-endüstriyel ekonomilerde var olan bir emek talebini doldurmaktadırlar ve bu talebe etki etmek için ekonomik örgütlenmede önemli değişikliklere gidilmesi gerekmektedir.

Dünya sistemleri kuramı

24

Wallerstein'in eserinden (1974) yola çıkan çeşitli sosyoloji kuramcıları, uluslararası göçün kökenlerini belli ulusal ekonomilerdeki emek pazarının ikiye ayrılmasıyla değil, 16. yüzyıldan bu yana gelişen ve genişleyen dünya pazarının yapısıyla bağlantılandırmışlardır (Portes & Walton, 1981; Petras, 1981; Castells, 1989; Sassen, 1988, 1991; Morawska, 1990). Bu kurama göre kapitalist ekonomik ilişkilerin çevresel ve kapitalist olmayan toplumlara tesir etmesi yurtdışına göç etmeye yatkın hareketli bir nüfus yaratmaktadır. Bu kurama göre çevredeki kapitalist ilişkilerin yayılması kapitalist olmayan toplumlarda yurt dışına göç etmeye yatkın hareketli bir nüfus yaratmaktadır.

Daha yüksek karlar ve zenginlik arzusuyla harekete geçen kapitalist şirketlerin sahipleri ve yöneticileri arazi, hammadde, emek ve yeni tüketici pazarları arayışıyla dünya ekonomisinin çevresindeki fakir ülkelere girmektedirler. Geçmişte bu pazar genişlemesine sömürgeci toplumlardaki ekonomik çıkarlar lehine fakir bölgeleri yöneten sömürgeci rejimler eşlik etmiştir. Bugün aynı olgu, dünya ekonomisine ya kapitalistlerin kendileri olarak katılan ya da uluslarının kaynaklarını uygun şartlarla küresel firmalara sunan ulusal elitlerin gücünü arttıran neo-kolonyal hükümetlerle ve çok uluslu şirketlerce mümkün hale getirilmektedir.

Dünya sistemleri kuramına göre göç, kapitalist gelişim sürecinde kaçınılmaz olarak gerçekleşen çözümlerin ve altüst oluşların doğal bir büyümesidir. Kapitalizm Batı Avrupa, Kuzey Amerika, Okyanusya ve Japonya'daki merkezinden dışa doğru yayıldıkça, dünyanın çok daha büyük bir bölümü ve insan nüfusunun sürekli artan kısmı küresel pazar ekonomisine dâhil olmuştur. Çev-

re ülkelerdeki toprak, hammadde ve emek pazarların etkisine ve denetimine girdikçe, göç dalgaları kaçınılmaz olarak ortaya çıkmış, bir kısmı daima yurtdışına kanalize olmuştur (Massey, 1989).

Toprak

Mevcut tarımsal kaynaklardan azami kar elde etmek ve küresel mal piyasalarında rekabet etmek amacıyla, çevresel bölgelerdeki kapitalist çiftçiler arazi üzerindeki mülkiyetlerini sağlamlaştırmaya, üretimi mekanize etmeye, ihracata yönelik üretim yapmaya ve gübre, böcek zehirleri ve yüksek getirili tohumlar gibi endüstriyel girdileri kullanmaya çalışırlar. Toprak konsolidasyonu miras ve yaygın kullanım hakları üzerine temellenmiş geleneksel toprak kiralılığı sistemini yok eder. Mekanizasyon el emeğine duyulan ihtiyacı azaltır ve birçok tarımsal işçiyi üretim için atıl hale getirir. İhracata yönelik üretimin gelişi geçimlik üretime dayalı geleneksel sosyal ve ekonomik ilişkilerin altını oyar, hammaddeye yönelik ihracat ürünlerinin ikamesi ile geçime dayalı geleneksel sosyal ve ekonomik ilişkileri zayıflatır (Chayanov, 1966); ve modern girdilerin kullanımını düşük birim maliyetlerle yüksek getirili tarımsal üretim sağlayıp küçük, kapitalist olmayan çiftçileri yerel pazardan dışlar. Bu etmenlerin tümü, yerel tarımsal topluluklara olan bağlılıkları zayıflamış ve topraktan kopmuş hareketli bir emek gücünün yaratılmasına sebep olur.

Hammaddeler

Küresel pazarlarda satılmak üzere hammaddelerin temin edilmesi, ücretli emeğe dayanan endüstriyel yöntemleri şart koşar. Eskiden çiftçilik yapanlara ücret önerilmesi, karşılıklılık sistemine ve sabit rol ilişkilerine dayalı sosyal ve ekonomik örgütlenmelerin geleneksel biçimlerini ortadan kaldırır ve bireycilik, özel kazanç ve sosyal değişim gibi yeni kavramlara dayalı olarak ortaya çıkan işgücü piyasasını yaratır. Bu eğilimler aynı zamanda, gelişmekte olan bölgelerde emeğin genellikle uluslararası pazara açılacak şekilde coğrafi hareketliliğini teşvik eder.

İşgücü

Merkez kapitalist ülkelerden gelen şirketler, genellikle anlayışlı (*sympathetic*) hükümetlerce özel serbest üretim bölgeleri içinde, düşük ücret oranlarından yararlanan montaj sanayiler kurmak için gelişmekte olan ülkelere girerler. Fabrika işçilerine yönelik talep yerelemek piyasalarını güçlendirir ve geleneksel üretici ilişkilerini zayıflatır. Ancak talep edilen emeğin büyük kısmı kadın emegidir ve neticesinde işgücünün kadınlaşması erkeklerin olanaklarını kısıtlar; ancak yeni fabrika işleri çok zorlu ve az ücretli olduğundan, kadınlar birkaç yıl çalıştıktan sonra yeni iş imkânları aramak üzere ayrılma eğilimindedirler. Yabancılarla ait fabrikaların çevresel bölgelere kurulması böylelikle, yerel olarak üretilenlerle rekabet eden malların üretilmesiyle; erkeklere yönelik fabrika odaklı istihdam olanakları sağlamaksızın işgücünün kadınlaştırılmasıyla ve bu ihtiyaçların karşılanması için yaşam boyu gelir eğilimi temin edilmeksizin, kadınların endüstriyel çalışma ve modern tüketim için sosyalleştirilmesi köylü ekonomisini zayıflatır. Sonuç sosyal ve ekonomik olarak köklerinden kopmuş ve göçe yatkın bir nüfusun yaratılmasıdır.

Çevresel bölgelerde göçmenleri yaratan aynı kapitalist ekonomik süreç, eş zamanlı olarak onları gelişmiş ülkelere çeker. Pazar genişlemesi süreciyle yerlerinden olan bazı insanlar şehirlere yönelip gelişmekte olan toplumların kentleşmesine yol açsa da kaçınılmaz olarak birçoğu yurtdışına çekilmektedir. Çünkü küreselleşme sermayenin olduğu yerlerde maddi ve ideolojik bağlantılar oluşturur. Ekonomik küreselleşmeye önyak olan yabancı yatırımlar, yapısal özellikleri göçmen emeğine güçlü bir talep yaratan az sayıda küresel şehir tarafından idare edilir.

Maddi bağlantılar

Merkez ülkelerdeki kapitalistler malların gönderilmesi, makinelerin teslimi, hammaddelerin çıkarılıp ihraç edilmesi, iş operasyonlarının koordine edilmesi ve başka ülkelerdeki montaj fabrikalarını idare etmek için yatırım yaptıkları çevresel ülkelerle ulaşım ve iletişim bağlantıları kurup bunları genişletirler. Bu bağlar yalnızca malların, ürünlerin, bilgilerin ve sermayenin hareketini kolaylaştırmakla kalmayıp, belli uluslararası yollarla hareket maliyetini azaltarak insanların hareketini de teşvik eder. Yatırımlara ve küreselleşmeye kaçınılmaz olarak bir ulaşım ve iletişim altyapısının kurulumu eşlik ettiğinden, emeğin uluslararası hareketi genelde metalar ile sermayenin uluslararası hareketinin tam tersi yönünde olur.

İdeolojik bağlantılar

Ekonomik küreselleşme süreci merkez kapitalist ülkeler ile gelişmekte olan dünyadaki hinterlandları arasında kültürel bağlantılar yaratır. Birçok örnekte bu kültürel bağlantılar uzun soluklu olup, merkez ülkelerin çevresel bir bölgeyi yönetip sömürmek amacıyla kendilerininkini andıran idari ve eğitimsel sistemler kurduğu bir kolonyal geçmişi yansıtmaktadır. Örneğin Senegalli vatandaşlar Fransızca öğrenmekte, liselerde eğitim almakta ve ekonomik alışverişlerinde Fransız frankına doğrudan bağlantılı bir para birimi kullanmaktadırlar. Benzer bir şekilde Hintliler ve Pakistanlılar İngilizce öğrenmekte, İngiliz tarzı diplomalar almakta ve İngiliz Milletler Topluluğu olarak bilinen ulusötesi bir birlik içinde diğerleriyle yer almaktadırlar. Kolonyal bir geçmiş olmadığında dahi, ekonomik nüfuzun etkisi derindir: Meksikalılar artan bir şekilde ABD üniversitelerinde okumakta, İngilizce konuşmakta ve Amerikalı tüketicilerin tarzlarını yakından takip etmektedirler.

Bu ideolojik ve kültürel bağlantılar, merkez ülkelerinden yönetilen kitle iletişim araçları ve reklam kampanyalarıyla güçlendirilmektedir. ABD, Fransa, Britanya ve Almanya'dan yayınlanan televizyon programları, gelişmiş dünyadaki yaşam tarzları ve yaşama standartlarına ilişkin bilgiler aktarırlar ve yabancı reklam ajansları tarafından hazırlanmış reklamlar çevre ülkelerdeki insanlara modern tüketici beğenilerini aşırlar. Merkez ülkelerdeki diller ile kültürel kodların ve modern tüketim biçimlerinin yayılması, uluslararası göçü temel merkez ülkelere kanalize etmek için ulaşım/iletişim altyapısının oluşumuyla ilişkilidir.

Küresel şehirler

Dünya ekonomisi bankacılık, finans, idare, profesyonel hizmetler ve yüksek teknoloji üretimin genellikle yoğun olduğu görece az sayıda şehir mer-

kezlerinden idare edilmektedir (Castells, 1989; Sassen, 1991). ABD’de New York, Chicago, Los Angeles ve Miami’yıkapsayan küresel şehirler; Avrupa’da Londra, Paris, Frankfurt ve Milan’ı içermekte ve Pasifik’te Tokyo, Osaka ve Sydney bu sınıfa dâhil olmaktadır. Bu küresel şehirler içerisinde büyük bir zenginlik ve iyi eğitim görmüş bir işgücü yoğunlaşmış haldedir. Bu durum vasıfsız işçilerin hizmetlerine yönelik güçlü bir talep yaratır (komiler, bahçıvanlar, garsonlar, otel çalışanları, hizmetçiler). Aynı zamanda ağır sanayi üretiminin deniz aşırı ülkelere kayması; elektronik, bilgisayar ve telekomünikasyonda yüksek teknolojili imalatın büyümesi ve sağlık ile eğitim gibi hizmet sektörlerinin genişlemesi, hem yüksek hem de düşük uçlardaki işçilere güçlü bir talebin olduğu ancak orta kademelerdekine göre zayıf bir talebin olduğu ikiye ayrılmış bir işgücü piyasa yapısı ortaya çıkarır.

Az eğitilmiş yerliler mesleki hiyerarşisinin en altındaki düşük ücretli meslekleri kabul etmeye direnirler. Bu durum göçmenlere yönelik güçlü bir talep yaratır. Bu esnada, iyi eğitilmiş yerliler ve yetenekli yabancılar mesleki dağılımın en üst kademesindeki kazançlı işleri domine ederler ve zenginliğin kendi aralarındaki dağılımı göçmenlerin karşılamaya en istekli olduğu hizmet türlerine olan talebin katlanmasına yardımcı olur. Orta halli eğitime sahip yerli işçiler gittikçe zayıflayan orta halli işlere takılıp kalırlar, küresel şehirlerden göç ederler veya destek için sosyal sigorta programlarına dayanırlar.

Dünya sistemleri kuramı, uluslararası göçün genişleyen bir küresel pazarının politik ve ekonomik örgütlenmesini takip ettiğini ileri sürmekte ve bu görüş altı farklı hipotezden oluşmaktadır:

1. Uluslararası göç, gelişen dünyadaki kapitalist pazar formasyonunun doğal bir sonucudur; küresel ekonominin çevresel bölgelere nüfuz etmesi, uluslararası hareketin katalizatörüdür.

2. İşgücünün uluslararası akışı, metaller ile sermayenin uluslararası akışını takip eder ancak tam tersi yöndedir. Kapitalist yatırımlar, çevre ülkelerinde köklerinden kopmuş hareketli nüfusu yaratan değişimleri tetikler; diğer yandan aynı zamanda merkez ülkelerle güçlü maddi ve kültürel bağlantılar oluşturarak ulusötesi hareketlere yol açarlar.

3. Uluslararası göç, özellikle eski sömürgeci güçlerle eski sömürgeler arasındadır; çünkü kültürel, dilsel, idari, yatırımsal, ulaşımsal ve iletişimsel bağlar erken dönemde oluşmuştur ve sömürge dönemi esnasında dışsal rekabet ortamı özgür bir şekilde gelişmesine izin vermiştir. Bu durum belli ulusötesi pazarlar ile kültürel sistemlerin oluşumuna yol açmıştır.

4. Uluslararası göç, pazar ekonomisinin küreselleşmesinden kaynaklandığı için, hükümetlerin göç oranlarını etkileme biçimi şirketlerin deniz aşırı yatırım faaliyetlerini düzenlemek ve sermaye ile metallerin uluslararası akışını kontrol etmektir. Ancak bu tür politikalar, yerine getirilmeleri zor olduğundan uygulanma ihtimalleri pek yoktur, uluslararası ticarete anlaşmazlıklar yaratma eğilimindedir, dünya ekonomik gerileme riski taşımaktadır ve bunları bloke etmek üzere harekete geçirilebilecek temel politik kaynaklara sahip çokuluslu şirketleri karşısına almaktadır.

5. Kapitalist ülke hükümetleri başarısız olduklarında, yurt dışındaki yatırımlarını korumak ve küresel pazarın gelişimine sempatik olan yabancı hükümetleri desteklemek için yaptıkları politik ve askeri müdahaleler, belli merkez ülkelerine yönelen sığınmacı hareketlerini meydana getirmekte; bu durum bir başka uluslararası göç biçimini doğurmaktadır.

6. Uluslararası göç, nihayetinde ücret oranları veya ülkeler arasındaki istihdam farklarıyla çok az ilişkilidir; pazar oluşumunun dinamikleri ile küresel ekonominin yapısından ileri gelmektedir.

Uluslararası hareketliliğin devamlılığı

Göç çeşitli nedenlerden dolayı başlayabilir -bireysel kazanç elde etme isteği, hane halkı gelirinе yönelik çeşitli risklere teşebbüs etmek, düşük ücretli çalışanlar için işverenlerin taleplerini karşılamaya yönelik bir iyileşme programı, çevre bölgelerin piyasaya nüfuz etmesi yoluyla köylülerin uluslararası yer değişimi veya bunlarla ilgili olan kombinasyonlar. Fakat uluslararası hareketliliği başlatan şartlar, onun zaman ve mekân karşısında sürdürülmesinden farklı olabilir. Bununla birlikte ücret farklılıkları, ilgili riskler, iyileşme çabaları ve piyasa etkisi, insanların göç etmesine neden olabilir. Göç sürecinde ortaya çıkan yeni koşullar bağımsız sebepler olarak işlevi ortaya çıkarır. Ortaya çıkan yeni koşullar, bağımsız nedenler olarak göçün yönünü bir işlev olarak ortaya koyarlar: göçmen ağlarının yayılması, kurumların ulusötesi hareketliliğinin gelişimini desteklemesi ve göç kabul eden toplumların çalışma hayatındaki değişikliklerin toplumsal anlamı. Bu dönüşümlerin temel dayanağı, muhtemel bir hareketliliği, kümülatif bir nedensellik olarak bilinen sürece dahil etmektir.

Ağ kuramı

Göçmen ağları göçmenler, eski göçmenler ve göçmen olmayan insanlar arasındaki bağı, akrabalık, arkadaşlık ve paylaşılan toplumun kökleri aracılığıyla kurar. Onlar uluslararası hareketliliğın olasılığını (ihtimalini) artırırılar, çünkü harekete bağıli maliyet ve riski düşürür ve göçe ilişkin beklenen geri dönüşleri artırırılar. Ağ ilişkileri, insanları cezbetmek için yabancı istihdamın girişini mümkün kılan bir toplumsal sermaye (*soyial sermaye*) oluşturur. Bir kere göçmenlerin sayısı kritik eşiğe geldiğinde, ağların büyümesi -göçün ortaya çıkma olasılığına yol açan, ilave hareketliliğe yol açan, ağları geliştiren ve benzeri- harekete bağıli maliyet ve riskleri azaltır. Zamanla yer değiştiren toplumun kapsamlı parçaları, göçmen davranışlarını görünür bir şekilde yayar (Hugo, 1981; Taylor, 1986; Massey and Garcia Espana, 1987; Massey, 1990a, 1990b; Gurak and Caces, 1992).

Azalan maliyetler

Yeni bir yere gitmek için göç eden ilk göçmenlerin yararlanabileceği hiçbir sosyal bağı yoktu ve onlar için göç, özellikle başka bir ülkeye evraksız giriş yapıyorsa pahalıydı. İlk göçmenler ayrıldıktan sonra, göçün potansiyel maliyetleri geride kalan arkadaşlar ve akrabalar için oldukça indirilmişti. Akrabalık ilişkilerinin doğası ve arkadaşlık ilişkilerinin yapısı gereği, her yeni göçmen gidilen yerde sosyal ağlar yoluyla bir takım insanlar grubunu oluşturmuştur.

Göçmenler kaçınılmaz bir şekilde göçmen olmayanlara bağılıdır ve ikinci grup göçmenler, geldikleri yerde kendilerine yardım ve istihdama erişimi sağlamak için akrabalık ve arkadaşlık ilişkilerindeki gizli yükümlülüklerden yararlanırlar.

Bir kere başlangıç bölgesindeki ağ bağlantılarının sayısı kritik bir eşige geldiğinde, göç kendini yenileyen bir hale gelir çünkü göçün her yasası kendini devam ettirmek için toplumsal yapılar yaratır. Her bir yeni göçmen, arkadaş ve akrabalar grubunun oluşturduğu bir sonraki göçün maliyetini azaltır ve başka ülkelerde bağları olan bazı insanlar daha ileriye yayılarak göçü arttırırlar, sırası gelen insanlar maliyeti azaltır ve bazılarının göç etmesine sebep olur ve bu böylece sürer gider.

Azalan riskler

Ağlar aynı zamanda uluslararası göçü risk çeşitliliği stratejisi için oldukça cazip hale getirirler. Göçmen ağları çok iyi gelişmişse, bu ağlar gidilecek ülkedeki işleri topluluğun bilgisine sunarlar ve bu göçü hem güvenli hem de güvenilir bir gelir kaynağı haline getirirler. Böylelikle, maliyetlerin büyük oranda azalmasını sağlayan ağların kendi kendini idame ettiren gelişimi teorik olarak büyük oranda risklerin azalmasıyla açıklanabilir. Her yeni göç, ağı genişletir ve kadın ya da erkeğe yönelik bütün eylemlerin riskini azaltır, neticede hane halkının işgücü paylarının göçle birlikte değişik alanlara yönelmesi risksiz ve maliyetsiz olur.

Bu dinamik kuram, uluslararası göçü bireysel veya hane halkı tarafından verilen bir karar süreci olarak kabul eder. Ancak göç davranışının bir noktada sistematik olarak göç edilen ortamı, göçe karar verilen durumu sistematik olarak değiştirdiğini ve dolayısıyla ileri bir zamanda karar vericilerin göç etme yönünde karar verme olasılıklarını büyük ölçüde arttırdığını ileri sürerler. Göçün kendi kendini idame ettirebilen bir yayılma süreci olarak kavramsallaştırılmasıyla göç çalışmalarında tipik olarak başvurulan genel denge analizlerinden çıkan önermelerden oldukça farklı sonuçlara varılır:

1. Uluslararası göç, bir kez başladıktan sonra, ağ bağlantılarının göç veren toplumda hemen herkes güçlükle karşılaşmadan göç edebilir hale gelinceye kadar yayılmasıyla artarak devam eder ve ancak ondan sonra göç yavaşlamaya başlar.

2. İki ülke arasındaki göçmen akışının büyüklüğünün ücret farklılıkları ya da istihdam oranları ile ilişkisi güçlü değildir. Çünkü göçü destekleyen veya engelleyen bu değişkenlerin başlangıçtaki etkisi ne olursa olsun, zaman içinde göç ağlarının gelişmesinden dolayı göç maliyet ve ilişkili risklerin düşüşünden dolayı bu ilişki (ücret-istihdam-göç akım büyüklüğü) geri planda kalır.

3. Uluslararası göç, ağların oluşumu ve güçlenmesi yoluyla bir kez kurumsallaştıktan sonra, başlangıçta göçe yol açan-yapısal yada bireysel- nedenlerden giderek bağımsız hale gelir.

4. Ağlar genişledikçe ve göç etmenin maliyetlerine riskleri düştükçe, göç akışlarının sosyo-ekonomik seçiciliği azalır ve göç edenler göç veren toplumun genelini daha fazla temsil etmeye başlarlar.

5. Hükümetler, göç akımları bir kez başladıktan sonra bunları kontrol etmede çok zorlanmayı bekleyebilirler. Çünkü ağların oluşum süreci tamamen kontrolleri dışındadır ve hangi politika rejimi olursa olsun, ağlar ortaya çıkar.

6. Bazı göç politikaları ise göçü kontrol etme amacına da hizmet edebilirler. Örneğin aile birleşimini teşvik eden politikalar, kan bağıyla bağlı kişilere özel giriş önceliği sağlayarak bu ağları güçlendirirler.

Kurumsal kuram

Uluslararası göç başladığında, sermaye zengini ülkelere girmek isteyen çok sayıda insan ve bu ülkeler tarafından teklif edilen sınırlı sayıdaki göçmen vizesi arasında yaratılan dengesizlik için özel kuruluşlar ve gönüllülük organizasyonları talebi karşılamak adına harekete geçtiler. Bu dengesizlik ve engellerle merkez ülkeler insanları dışarıda tutarak girişimciler için ekonomik olarak kazançlı, uygun yerler yaratmaktadırlar ve kuruluşlar uluslararası hareketlilikte kârı yükseltmek için kara borsanın göç sürecinde kâr sağlamasına kendilerini adanmışlardır. Bu yasa, dışı piyasa sömürüye ve mağduriyete sebep olan koşulları yarattığı için gelişmiş ülkelerde yasal ve belgesiz göçmenlere yönelik muameleyi iyileştirmek ve haklarını icra etmek adına gönüllü yardım kuruluşları ortaya çıkmıştır.

Kâr amacı gütmeyen kuruluşlar ve özel girişimciler kayıt dışı piyasalarında belirlenen ücretler karşılığında göçmenlere bir hizmet çeşitliliği; gizli bir şekilde karşı sınırlara kaçakçılık; el altından varış yerlerine nakliye; işverenler ve göçmenler arasında sözleşme yapmak; sahte dökümanlar ve vizeler; varış yerlerinde göçmenler ve yasal ülke sakinleri ya da vatandaşları arasında düzenlenmiş evlilikler ve kalacak yer, kredi ve varılan ülkelerde diğer destekleri sunar. Yardımsever gruplar danışmanlık, sosyal hizmetler, barınma, resmi dökümanları edinme konusunda yasal tavsiye ve göçmenlik kolluk kuvvetleriyle tecriti sağlayarak göçmenlere yardımcı olurlar. Zamanla, bireyler, firmalar ve kuruluşlar göçmenler tarafından tanınmışlardır ve bu durum göçmenlerin işgücü piyasasına girmesi için gerekli sosyal kapitalin de kurulmasında etkindir.

Yasal ya da yasadışı göçmen girişinin düzenlenmesi adına kurumlar, kuruluşlar ve girişimciler kademeli olarak tanınmasıyla mikro düzey karar modelleriyle yayılan oldukça belirgin hipotezler ortaya koyar:

1. Kuruluşlar, desteği sürdürmek, uluslararası dolaşımı teşvik etmek ve geliştirmek için göçmenlerin uluslararası akışını ve buna neden olan faktörleri daha kurumsallaşmış ve bağımsız hale getirir.

2. hükümetlerin bir kere göçün akışını kontrol etmede zorlanmaya başladıklarında kurumsallaşma süreçlerini düzene koymaları zorlaşır. Göçmenlerin girişine yönelik talepleri karşılayacak kar düşünüldüğünde, siyasi girişimler uluslararası hareketler için bir kara borsa yaratır ve katı göç politikaları yardımsever gruplar tarafından dirençle karşılanır.

Kümülatif nedensellik

Ağların büyümesine ve göçü destekleyen kuruluşların gelişmesine ek olarak, uluslararası göç zamanla artması beklenen hareketliliğe ilave olarak başka yol-

larla kendisini devam ettirir. Myrdal (1957) bunu *kümülatif nedensellik* olarak adlandırmaktadır (Massey, 1990b). Nedensellik muhtemel hareketlenmeye ilave olarak daha sonra verilen göç kararlarından sosyal bağlamı değiştiren göçün her bir nedenindeki toplamdır. Şu ana kadar sosyal bilimciler, potansiyel olarak kümülatif göç şekline etkilenen altı sosyo-ekonomik faktörü tartıştılar. Bunlar gelirin dağılımı, arazinin dağılımı, tarım kuruluşları, kültür, beşeri sermayenin bölgesel dağılımı ve çalışmanın sosyal anlamıdır. Geri bildirimler diğer değişkenler üzerinden mümkündür fakat henüz sistematik olarak işlenmemişlerdir (Stark, Taylor, & Yitzhaki, 1986; Taylor, 1992).

Gelirin dağılımı

Daha önce de ele alındığı gibi, insanların göç sürecine motive olabilmesi sadece gelirlerin artışı ya da risklerin farklılaşmasıyla değil, kendi referans gruplarında hanehalkının gelirinin artmasıyla ilişkilidir. Hanehalkının ihtiyaçlarının artmasından dolayı göç sürecine adapte olunmaktadır. Bir kimsenin bir topluluktan göç etmesinden önce kırsal kesimlerde gelirler iyi değildi çünkü hemen hemen aileler en az gelirle asgari ücretle yaşıyorlardı. Bir ya da iki hane halkının yabancı ülkede ücretli işçi olarak katılımıyla birlikte bu gönderim onların büyük ölçüde gelirlerini artırdı. Yapılan masraflar ve uluslararası hareketle alakalı risklere rağmen ilk göç eden hanehalkları genelde orta kesim ya da yerel gelir hiyerarşisinin üst kesiminde yer almaktadırlar.

Göç yoluyla bazı ailelerin gelirlerini artırdığı başka aileler tarafından görüldüğünde; gelir dağılımında düşük seviyelerde yer alan aileler görece bir yoksunluk hissederler ki bu gelir eşitsizliğini daha da kötü hale getirirken göç etmeyenler arasındaki görece yoksunluk hissini de artırır. Bu görece yoksunluk hissi bazı alt gelir grubundaki ailelerin göç etmesine de sebep olur ve bu böylece sürer gider.

Gelir eşitsizliği ve görece yoksulluk çeşitli safhalardan geçer. Başta düşük tür ve sonradan, dışarı göç hızlandıkça artar ve daha sonra, hanehalklarının çoğunluğunun göçmen işgücü içinde yer almasıyla tekrar düşer. En nihayetinde, pratik olarak tüm ailelerin yabancı ücretli işçi kesimi içinde yer almasıyla en düşük seviyeye ulaşır (Stark, Taylor, & Yitzhaki, 1986; Stark & Taylor, 1989; Stark, 1991; Taylor, 1992).

Toprağın dağılımı

Kırsal kesimden gelen göçmenler için önemli bir harcama hedefi toprak alımıdır. Ancak göçmenler toprağı bir üretim yatırımından ziyade genelde prestiji için veya emekli olduklarında bir gelir kaynağı olarak alırlar, Uluslararası göçmenler kazançlarını tarım arazisi almak için kullanırlar ancak ücretli iş daha cazip olduğu için göçmen olmayanlara kıyasla aldıkları bu toprağı nadasta bırakma olasılıkları daha yüksektir. Toprağın bu biçimde kullanılması yerel düzeyde tarım işgücü talebinin düşmesine yol açarak dışa göç baskısının artmasına neden olur. Dışa göçün artışı daha çok insanın toprak alacak para kaynaklarına erişimi demektir ve dolayısıyla daha çok tarım arazisi üretimden çekilecektir ve bu da daha çok dışa göç baskısı yaratacaktır (Rhoades, 1978; Reichert, 1981; Mines, 1984; Wiest, 1984).

Tarımsal üretimin örgütlenmesi

Göçmen haneler sahip oldukları toprağı işlemeye karar verdiklerinde, göçmen olmayan hanelere oranla daha çok sermaye yoğun metodları (makine-ler, sulama sistemleri, gübreler ve geliştirilmiş tohumlar) kullanma eğilimindedirler. Çünkü bunları satın alacak mali sermayeye erişimleri vardır. Dolayısıyla göçmen hanelerin birim başına işgücü gereksinimleri göçmen olmayanlara kıyasla daha düşüktür. Dolayısıyla yerel işçileri geleneksel işlerden uzaklaştırarak dışa göç baskısını artırır (Massey vd., 1987). Göç tarımın daha çok sermayeleşmesine ve tarım işçilerinin daha çok yerinden edilmesine ve dolayısıyla daha da çok göçe yol açar.

Göç kültürü

Bir toplum içinde göç sıklığı ve yaygınlığı arttıkça algılar ve kültürel değerler gelecekte göç olasılığını artıracak biçimde değişir. Göçmenler arasında gelişmiş bir sanayi ekonomisinde deneyim sahibi olmak tatların ve motivasyonların değişmesine yol açar (Piore, 1979). Göçmenler, tek bir yolculuk yapıp dar bir amaç için para kazanmayı amaçlayan hedefli kazanıcılar olarak başlasalar bile göç ettikten sonra, yerel işgücü piyasasında elde edemeyecekleri, daha güçlü bir sınıf atlama algısı, yaşam tarzına ve tüketim malzemelerine dair ilgi geliştirirler. Bir kişi bir kez göç ettiyse yeniden göç etme olasılığı çok yüksektir ve bir seyahat daha yapma olasılığı yapılan seyahat sayısı arttıkça daha da artar (Massey, 1986).

Topluluk düzeyinde ise göç, insanların davranış kalıplarına iyice yerleşir ve göçle ilişkilendirilen değerler topluluğun değerlerinin bir parçası olur. Genç erkekler için ve pek çok durumda genç kadınlar için göç, bir olgunlaşma yoludur ve yurt dışına göç ederek toplumsal statüsünü yükseltmeye çalışmayanlar tembel, girişimci olmayan ve istenmeyen insanlar olarak damgalanır. (Reichert, 1982). Sonuç olarak, yabancı ülkeler ve iş imkanları ile ilgili bilgiler yaygın biçimde bilinir ve toplumun göçe dair temel değerleri, hassasiyetleri ve davranış nitelikleri göç veren bölge içinde yaygınlaşır (Massey vd., 1987; Alarcon, 1992).

Beşeri sermayenin bölgesel dağılımı

Göç, en azından başlangıçta, nispeten eğitilmiş, nitelikli, üretken ve hayli motive olmuş insanları kaynak ülkeden çekme eğilimiyle seçici bir süreçtir (oy-sa daha önce değinildiği gibi göç, ağ oluşumu nedeniyle risklerin ve maliyetlerin azalmasıyla zamanla daha az seçici hale gelme eğilimindedir). Bu nedenle göçün sürekliliği göçmen gönderen bölgelerde beşeri sermayenin ve üretkenliğin azalmasına, göçmenlerin gittiği yerlerde ise her ikisinin artışına neden olmaktadır. Böylece zamanla göçmenlerin gittiği yerlerdeki beşeri sermayenin birikimi, ekonomik büyümeyi sağlarken göçmen gönderen bölgelerdeki durgunluğu alevlendirmekte ve bu nedenle de bu bölgelerden göç etmeyi gerektiren koşulları artırmaktadır (Myrdal, 1957; Greenwood, 1981, 1985; Greenwood, Hunt & McDowel, 1987). Göçmen gönderen alanlardaki okul inşası programları ve eğitim alanındaki gelişmeler kümülatif göç sürecini desteklemektedir çünkü periferideki kırsal alanlarda meydana gelen eğitim düzeylerindeki artışlar karşısında göç etme potansiyeli artmakta ve bu artışlar insanları memleketlerinden koparak kendi ülkelerindeki veya yurt dışındaki kent-sel yerlere göç etmelerini teşvik etmektedir.

Toplumsal etiketleme

Göçmen kabul eden toplumlarda önemli sayıda göçmenler belli mesleklerde işe alınınca bu meslekler kültürel bakımdan “göçmen işleri” olarak etiketlenmektedir ve yerli çalışanlar bu işleri icra etmede isteksiz hale gelirken bu işler göçmenlerin yapısal taleplerini güçlendirir. Göç, belirli iş sınıflarının damgalayıcı meslekler olarak tanımlanmasına ve kültürel olarak yerli çalışanlar için bunların uygun olmayan işler olarak görülmesine neden olarak işin toplumsal tanımını değiştirmektedir (Böhning, 1972; Piore, 1979). Etiketleme/damgalama ise işin özelliğinden değil, göçmenlerin varlığı üzerinden türemektedir. Örneğin pek çok Avrupa ülkesinde otomobil imalatı sektöründeki meslekler “göçmen işi” durumundayken, Birleşik Devletler’de “yerlilerin işi” olarak görülmektedir.

Dinamik açıdan uluslararası göçün kümülatif bir sosyal süreç olarak görülmesi büyük ölçüde ağ teorisiyle tutarlı bir öngörü seti ortaya çıkarmaktadır:

1. Uluslararası göçlerle göçmen gönderen ve alan ülkelerde sosyal, ekonomik ve kültürel değişmelerin ortaya çıkışı yönetmeye veya kolay kontrol edilmeye dirençli güçlü bir iç momentuma sahip insan hareketliliğini bahsetmektedir. Çünkü kümülatif nedenselliğin geribildirim mekanizmaları hükümetin müdahalesini büyük ölçüde dışarıda tutmaktadır.

2. Yerel işsizliğin olduğu zamanlarda hükümetler işgücü göçünü kısıtlama ve daha önce göçmenlerin yapmakta oldukları işlere yerlileri geri alma konusunda zorlanmaktadır. Yerli çalışanlar arasında “göçmen” işlerinden kaçınma hususunda bir değer değişimi yaşandığından daha fazla sayıda göçmenin yapmakta oldukları işlere devam etmeleri ya da işlere alınması bir gereklilik halini almaktadır.

3. Bir işin “göçmen işi” olarak toplumsal etiketlenmesi bu işlerde çalışan göçmenlerin konsantrasyonunu izlemektedir; göçmenler önemli sayılarda bu işlere girdiklerinde işin niteliği ne olursa olsun bu mesleki kategoriye bir daha yerli işçilerin alınması zor olacaktır.

Göç sistemleri kuramı

Dünya sistemleri kuramı, ağ kuramı, kurumsal kuram ve kümülatif nedensellik kuramının çeşitli öngörülleri hep birlikte uluslararası göç sistemlerinin istikrarlı teşhisine izin veren şekilde göç akımlarının zaman ve mekâna göre tutarlı bir ölçüm ve yapı elde ettiğini ortaya koymaktadır. Bu sistemler başka ülkeler arasında daha az yoğun olmak üzere belirli ülkeler arasında insan, sermaye ve malların nispeten daha yoğun dolaşımıyla karakterize olmaktadır. Genel olarak bir uluslararası göç sistemi, sıra dışı ölçekli göçmen akımlarıyla bağlantılı olarak göçmen gönderen ülkelerle özelleşmiş bir veya birkaç ülke grubundan oluşan ve göçmen kabul eden merkezi bir bölgeyi içermektedir (Fawcett, 1989; Zlotnik, 1992).

Yukarıda anılan kuramlardan hiç biri münferit olarak bir genelleme yapmaya olanak tanımasa da göç sistemleri yaklaşımı pek çok açıdan enteresan hipotezler ve öngörüler ortaya koymaktadır:

1. Göçmen akımları fiziksel olmaktan ziyade siyasi ve ekonomik ilişkileri yansıttığından ülkelerin yer aldığı sistem coğrafi yakınlığı gerektirmemektedir. Coğrafi yakınlık mübadele ilişkilerinin oluşumunu açık bir biçimde kolaylaştırmaktaysa da ne bu oluşumları garanti etmekte ne de uzaklık bu ilişkinin oluşumuna engel olmaktadır.

2. Göçmen gönderen uluslardan oluşan bir ülke setinden göçmen alan bir takım dağınık merkezi ülkeler sayesinde çok kutuplu sistemler oluşabilmektedir.

3. Uluslar birden fazla göç sisteminin üyesi olabilmektedir fakat çoklu üyelik göçmen kabul eden uluslardan ziyade göçmen gönderen uluslar arasında daha yaygındır.

4. Siyasi ve ekonomik şartlar değiştiğinde göç sistemleri evrilmekte böylece de göç sisteminin istikrarlılığı değişmez bir yapıyı ima etmektedir. Ülkeler politik kargaşaya, ekonomik dalgalanmaya veya sosyal değişime yanıt olarak sistem dahil olabilir ya da ayrılabilirler.

Kuramların değerlendirilmesi

Pek çok düzeyde bir araya gelen nedensel mekanizmaları varsayarak uluslararası göçlerin kökenleri ve varlığını açıklama konusunda kuramlar öngörüler ortaya koyduğundan tek veya sadece tek bir düzeyde etmenlerin işlerlik kazanmak durumunda olduğu katı bir durum olmadığı takdirde, çeşitli açıklamalar mutlaka çelişkili olacak diye bir şey söz konusu değildir. Böylesine bir iddia için öncül dayanakları bulamayız. Daha önce de belirtildiği gibi, bireyler fayda-maliyet hesabıyla meşguldürler; hanehalkları iş tahsislerini çeşitlendirmeye yönelik hareket etmektedirler ki bu kararların içinde alındığı sosyo-ekonomik bağlam, ulusal ve uluslararası düzeylerde işletilen yapısal güçler tarafından belirlenmektedir (Papademetriou & Martin, 1991). Bu nedenle hem bireysel kararlar üzerinde yapısal baskıların önemini reddeden atomistik kuramlar, hem de bireyler ve ailelerin temsiliyetini reddeden yapısal teoriler hakkında kuşkuluyuz.

Bizler, kuramsal sınırsızlığı dar bir çerçeve içinde ele almaktan ziyade eş zamanlı olarak çoklu düzeylerde gerçekleşen uluslararası göçe ilişkin nedensel süreçleri sadece makul bir çerçeve içinde ele almayı değil, aynı zamanda faydalı olabilecek şekilde ampirik açıklamaları çözümlemeden ibaret olan daha geniş bir tutumu benimsemekteyiz. Her bir model, test edilebilir savlar elde edebilmek için onlara kılavuzluk eden prensipler dikkatlice incelenmek ve kendi terminolojileriyle dikkate alınmak durumundadır. Sadece bundan sonra ampirik değerlendirmeyi gerekli kılan veri ve yöntemleri açıkça belirtebiliriz.

Neoklasik ekonomik model, prensip olarak, geçerliliği kolaylıkla kanıtlanması gereken açık bir ampirik öngörü sağlamaktadır: uluslararası göçün hacmi zaman ve ülkelere göre ücret oranlarındaki uluslararası farkın büyüklüğüyle önemli derecede ve direkt ilişkilidir. Bu nedenle Lewis (1954) ile Ranis ve Fei (1961)'nin kuramlarını test eden regresyon analizleri hareketin maliyetleri için

bir proksi olarak ülkeler arasındaki coğrafi uzaklıkla ulusötesi ücret farklılıklarını öncül belirleyici olarak içermelidir.

Ancak neoklasik modelin daha sonradan düzeltilmiş versiyonu göç etme kararını almadaki geçerli faktörün mutlak gerçek ücrete dayalı değer farkının değil, beklenen kazanç farklılığının olduğunu ifade etmektedir (Todaro, 1969, 1976; Todaro & Maruszko, 1987). Beklenen kazançlar, zamanın herhangi bir noktasında ülkede çalışmanın toplam karşılığı düşüncesine dayalı olarak elde edilen gerçek kazanç olarak tanımlanabilir. İstihdam oranı genellikle, 1'den işsizlik oranını çıkararak elde edilse de, gelişmekte olan ülkelerde, yarı zamanlı işgücünün düşük vasıflı işlerdeki yaygınlığı dikkate alındığında, bu oranın, 1'den eksik istihdam oranını çıkararak hesaplanması muhtemelen daha doğru olacaktır. Böylece uluslararası göç akımlarının önemli belirleyicisi, ücretler ve istihdam olasılıklarının çarpımından oluşan bir etkileşim terimi olacaktır. Reel ücretlerin tek başına dikkate alındığı bir regresyon modeline göre bu etkileşim teriminin önemi için bir istatistik testi, Ranis-Fei ve neoklasik kuramın Todaro sürümleri arasında kritik bir karşılaştırma oluşturmaktadır (Todaro modelini esaslı ampirik araştırmalarla inceleyen literatür için bkz. Todaro, 1980 ve Greenwood, 1985).

Ancak her iki modelin mantıksal çıkarımı esas alındığında ya beklenen ya da gözlenen ücretlerde uluslararası bir farklılığın olmaması durumunda uluslararası hareket gerçekleşmemelidir ve ülkeler arasındaki hareket ücret farklılığının ortadan kalkması durumunda durmalıdır. Ücret farklılığının ortadan kalkması öncesinde veya ücret farklılığının olmadığı da uluslararası akımların meydana gelmesi neoklasik ekonomikuramının varsayımlarına meydan okuyan öncül bir kanıt olarak anormal durumları temsil etmektedir.

Münferit düzeyde Todaro modeli ve onun takipçileri ücret oranı veya hedef bölgelerdeki istihdam olasılığıyla pozitif ilişkili olarak bireysel ve hanehalkı özelliklerinin uluslararası bir hareket için beklenen getirileri yükselterek göç etme olasılığını artıracaklarını tahmin etmektedirler. Dolayısıyla göç etme olasılığının yaş, deneyim, eğitim, medeni durum ve beceri gibi standart beşeri sermaye değişkenleriyle güvenilir bir biçimde ilişkili olduğu tahmin edilmektedir. Ama aynı zamanda uluslararası göç için eğilimin göç edilen yerde hanehalkının gelir getirici kaynaklara erişimine (toprak sahipliği veya bir işletmenin desteklenmesi gibi) göre değişmesi beklenmektedir ki bu hareketi net getiri etkileyecektir.

Hedef bölgelerde istihdam ve ücret oranlarını etkileyen beşeri sermaye değişkenleri orijin yerlerdeki ücret ve istihdam oranlarını da etkileme eğilimindedir ki yaşanılan yerde mi yoksa yurt dışında mı beşeri sermayenin daha büyük olduğu önemli bir ampirik husustur. Uluslararası göçün dil, kültür ve ekonomik sistemin değişimini içermesi göz önüne alındığında memlekette kazanılmış beşeri sermaye genellikle kusurlu olarak yurt dışına aktarılmaktadır (Bkz. Chiswick, 1979). Bu durumda uluslararası göçmenler eğitim ve iş deneyimi gibi değişkenlere göre olumsuzca seçilebilmektedirler.

Örneğin tarihsel olarak Meksika'nın kentsel alanlarında eğitime yönelik ekonomik getiriler kırsal Meksikalılar arasında Birleşik Devletler'dekinden da-

ha fazla olmuştur. Oysaki Los Angeles'ta orta eğitimli diplomasız bir göçmen eğitim almayan bireyle aynı asgari ücretli işi alırken, Meksika kentinde aynı kişi eğitimsel niteliğine dayalı olarak büro işleri veya beyaz yakalı mesleklerde kendine yer bulabilmekte ve bu durum kırsaldan kentsele göç etme olasılığını artırarak uluslararası hareket olasılığını azaltmaktadır (Taylor, 1987).

Öte yandan negatif seçiciliğin bu örüntüsü evrensel olarak hipotezlenilemez çünkü beşeri sermaye değişkenlerinin seçimi kendisi de dahil, ülkelere özgü toplumsal, ekonomik ve tarihsel şartlara göre belirlendiği düşüncesine dayalı olarak beceri ya da yeteneklerin devredilebildiğine bağlıdır. Genel olarak uluslararası hareketin olasılığı ile belirli tahmin edici değişkenler arasındaki ilişkinin boyutu ve yönünü değiştirme potansiyeline sahip olan her toplumdaki toplumsal değişme beşeri sermayenin piyasa değerini etkilemektedir.

Böylece muhtemelen tek bir arka plan değişkenle göç olasılığı arasındaki ilişkinin yönünü ve böylelikle de neoklasik ekonomik kuramının mikro düzeyli indirgenmiş bir regresyon modelinde ikna edici bir testini yapmak neredeyse imkânsızdır-dolayısıyla bu, bireysel ve hanehalkı değişkenlerinin bir fonksiyonu olarak göç etme olasılığının doğrudan modellendiği bir testtir. Genel olarak uluslararası hareketin olasılığıyla bir şekilde güvenilir ilişkili olması gereken beşeri sermaye, tek evrensel tahmin edici olarak önerilebilir fakat analize dahil edilen ülkeler hakkında tarihsel bilginin olmadığı durumlarda bu ilişkinin gücünü ve yönünü bilmek olanaksızdır. Tarihsel şartlar açıkça belirtildikten ve beşeri sermayenin belirli biçimleri üzerindeki etkisi açıklandıktan sonra neoklasik mikroekonomik modelin kritik bir testi formüle edilebilir.

36

Daha teknik bir alternatif, beklenen gelir farklılığının bir fonksiyonu olarak göç olasılığını ve aynı zamanda bireysel ve hanehalkı değişkenlerinin bir fonksiyonu olarak beklenen gelir farklılığını modellemektir. Bu yolla göç üzerindeki her bir arka plan değişkeninin tesirleri beklenen kazanç farklılığı üzerindeki etki aracılığıyla açıkça test edilebilir. Buna ek olarak, bu değişkenlerin göç üzerindeki olası etkileri onların beklenen kazançlar üzerindeki etkisinden bağımsız olarak da araştırılabilir (Taylor, 1986). Yapısal testlerin olmaması halinde, münferit regresyonları inceleyerek mikroekonomik kuramı tahrif etmek zordur. Göçün beşeri sermaye kuramının geçerliliği üzerinde ciddi şüphe uyandıracak tek kanıt, beşeri sermaye ve göç arasındaki ilişkinin tam olmaması olacaktır.

Neoklasik ekonomi kuramının aksine yeni göç ekonomik modeli bireyden ziyade hanehalkı veya aileye odaklanmaktadır çünkü ilgili karar verme biriminin kararlarının göçün yerel gelir olanaklarındaki kısıtlar ve risk yayılmasıyla beraber çeşitli piyasalardaki (sigorta, kredi, iş) gelir riski ve başarısızlıklara bir tepki olduğunu varsaymaktadır. Bu kuramın en doğrudan testi böyle piyasa aksaklıklarının varlığını ya da yokluğunu uluslararası göçe katılmak üzere olan hanehalkının eğilimleriyle ilişkilendirmek olacaktır. Göçün yeni ekonomik modeli doğruysa, hanehalklarının yerel piyasalardaki en büyük aksaklıklar ile karşı karşıya kalmalarını, diğer şeyler eşit olduğunda, uluslararası bir göç stratejisi olarak benimsemek büyük olasılıkla mümkün olmalıdır.

Ne yazık ki diğer şeyler eşit değildir. Tipik olarak neoklasik (beşeri sermaye) göç modelinin diğer değişkenleri (yani düşük ücretler ve gelirler) ile piyasa aksaklıkları arasında yüksek bir korelasyon vardır. Ayrıca bu doğrudan testin en büyük sorunu, piyasalardaki aksaklıkların etkisini izole etmesi ve diğer gelir ve istihdam değişkenlerinin uluslararası göç üzerindeki rolünü riske atmasıdır.

Göçün yeni ekonomilerinin en ayırt edici katkılarından biri göçmenlerin para transferi (göçmen dövizleri – remittances) kullanımıyla göç etme kararı alınışının uyumlu olmasıdır- şimdiye kadar göçün veçheleri literatürde ayrı ayrı muamele görmüştür. Üretimdeki yerel güçlükleri aşma arzusu ve gelir riskleri göçün arkasındaki itici güçler ise o zaman göç sonuçları (örneğin, göçmen dövizlerinin kullanımı ve dağılım düzeni) bu gerçeği yansıtmalıdır. Yeni ekonomi modelinin bir dizi doğrudan testleri mevcuttur.

Risk çeşitlenmesi altta yatan bir motivasyon ise bu riskin en akut olduğu dönemlerde ve hanehalklarının yerel gelir risklerine en fazla maruz kaldıklarında göçmen dövizleri transferleri en yüksek düzeyde olmalıdır (Lucas & Stark, 1985'in işaret ettiği gibi örneğin şiddetli bir kuraklık döneminde). Göçün birincil motivasyonu piyasa başarısızlıklarından kaynaklanan yerel üretimdeki risk ve kredi kısıtlarının üstesinden gelmekse, o zaman göç ve göçmen dövizleri yereldeki gelir yaratıcı faaliyetleri olumlu yönde etkilemelidir (Lucas, 1987; Taylor, 1992). Bu tür bulgular, göçün yeni ekonomi modeli lehine kanıt sayılacaktır çünkü yeni ekonomi kuramı yerel üretim faaliyetlerindeki göçün olumlu etkileri, risk etkilerinde olduğu gibi göz ardı edilmiştir. Neoklasik kuram bireyin beklenen geliri maksimize etmesine odaklanmaktadır ve piyasaların tam ve iyi işlemekte olduğunu varsaymaktadır.

Göçün yeni ekonomisi, özellikle bir hanehalkının göç etme kararını yerel gelir dağılımındaki kendi pozisyonuyla bağlantılı olarak, göçü daha geniş bir topluluk bağlamı içerisinde konumlandırmaktadır. Göreceli yoksunluk kuramı bir hanehalkının yurt dışına göçmen gönderme olasılığının yukarıda belirtilen hanehalkındaki referans gelir dağılımı tarafından kazanılan gelir miktarı daha fazla olduğunda arttığını, daha genel olarak da, referans toplumda gelir eşitsizliğinin daha fazla olduğu durumlarda yüksek olduğunu tahmin etmektedir. Bu önermenin sistematik bir testi sadece bireysel ve hanehalkı düzeyinde yordayıcı olağan değişkenleri içermeyi gerektirmekle kalmayıp ama aynı zamanda gelir eşitsizliğinin toplum özelliklerinin veya işlevsel bir nispi gelir ölçümünü kapsayan çok düzeyli bir istatistik modele ihtiyaç duymaktadır. Stark & Taylor (1989) gelir dağılımının iki ekstremi haricinde Meksikalı bir kırsal hanehalkı örneğinde nispi gelirin uluslararası işgücü göçünü açıklamada mutlak gelirden daha önemli olduğunu ortaya koymuşlardır.

Yeni ekonomik model bütünsel düzeyde de test edilebilir. Neoklasik modelin aksine risk çeşitlenmesi ücretler veya istihdam oranlarındaki uluslararası farklılıkların yokluğunda hareket sağlamaktadır çünkü bu, göç etmeyi sadece işgücü piyasasındaki şartlara değil, aynı zamanda sermaye ve sigorta piyasasındaki başarısızlıklara da bağlamaktadır. Bu kavramsallaştırmayı test etmek amacıyla, uluslararası nüfus hareketlerini tahmin eden regresyonlar, bağımsız değişkenler olarak, sigorta programlarının varlığı ya da yokluğuna ilişkin gös-

tergeleri (örneğin ürün sigortası ve işsizlik sigortası), piyasa kapsama düzeylerini (piyasa katılımının kişi başı ölçümleri) ve işlem maliyetlerini (sigorta ve faiz oranları) içermelidir. Genel olarak bu tali piyasalardaki eksikliklerin işgücü piyasasında sabit şartlar tutarak, uluslararası akımların boyutunu artırmakta olduğu ve belirli hanehalklarının yurt dışına göç etme olasılıklarını yükselttiği tahmin edilmektedir.

İkili işgücü piyasası kuramı çatallanmış bir meslek yapısını ve gelişmiş endüstriyel toplumlar için iki ekonomik organizasyon örüntüsünü varsaymasına rağmen uygulamada bu bölünmüş piyasa yapısını ampirik olarak doğrulamak zor olmuştur (Cain, 1976; Hodson & Kaufman, 1982). Genellikle birincil ve ikincil sektörler arasındaki ayırım, ampirik tahminlerde büyük bir istikrarsızlığa ve işlerin sektörlere tahsisi için seçilen karar kuralında yüksek dereceli bağımlılık sonuçlarına yol açtığı için keyfidir (Tolbert, Horan & Beck, 1980; Hodson & Kaufman, 1981; Horan, Tolbert & Beck, 1980; fakat bu eleştirilerin dışında tutulabilecek bir çalışma için bkz. Dickens & Lang, 1985).

Böylece işgücü piyasasının ampirik yapısını doğrulamak için çalışmaktan ziyade oldukça spesifik ve objektif olarak test edilebilir olan uluslararası hareketin örüntülerine ilişkin teorinin öngörülerine odaklanmak daha etkili bir strateji olabilir. Piore ve diğerleri göçün tedarik edilmesinden ziyade işgücü talebi koşullarınca müteharrik edildiğini savunmaktadırlar. Bu nedenle göçmen gönderen ve alan ülkelerde değişen piyasa şartlarındaki uzun soluklu eğilimlerin regresyona tabi tutulduğu istatistik modellerde, göçmen gönderen ülkelerle karşılaştırıldığında göçmen kabul eden ülkelerin göstergeleri arasında daha yüksek bir derecede açıklayıcı gücün olduğuna dikkate edilmelidir. Örneğin Türkiye ile Almanya arasındaki hareketi tahmin eden bir eşitliğe reel ücretler ve istihdam şartları girilse Alman göstergeleri tahmin etme gücü açısından ağır basmalıdır.

Talep tabanlı olduğunda ikili emek piyasası yaklaşımı da bireysel çabalardan ziyade resmi işe alım mekanizmaları yoluyla işgücünün uluslararası akımlarının başladığını öngörmektedir. Prensipten ister kamu ister özel sektörde olsun, resmi işe alım prosedürleriyle işe başlatılmış olmayı belgeleyen ve 1950'den beri ortaya çıkan büyük uluslararası göç akımlarını listelleyerek bu önermeyi basitçe doğrulamak kolay olmamalıdır. Çoğu veya tüm göç akımlarının işe alım programları izlenebilirse o zaman ikili işgücü piyasası kuramının önemli bir öngörüsü geçerlik-süreklilik kazanmış olacaktır. Piore, kitabında bu egzersizi teyit etmemektedir; O, sadece kendi kuramıyla tutarlı olması için gerçekleşmesi mümkün olan çeşitli durumlara gönderme yapmaktadır (yine de bu tür bir çalışma için bkz. Massey ve Liang, 1989).

İkili işgücü piyasası kuramının son bir tahmini ikincil sektör ücretlerinin yukarı değil, aşağıya doğru esnek olmasıdır. Bu nedenle zamanla göçmenler tarafından doldurulmuş işlerde ücret oranlarındaki dalgalanmalar işgücü arz ve taleplerindeki dalgalanmalarla güçlü bir biçimde bağlantılı olmalıdır. Düşük işgücü göçü ve yüksek işgücü talebinin olduğu dönemlerde alıcı (göçmen kabul eden) ülkelerde ücretler kurumsal kırılğanlıklar nedeniyle yerli işçileri çekmek için yükselmemelidir ancak yüksek göç ve düşük talep dönemlerinde rekabet baskısına tepki olarak ücretlerin düşmesini engellemek için hiçbir şey söz ko-

nusu olmamaktadır. Böylece dönem boyunca göç daralsın ya da genişlesin, biz ücret oranlarındaki değişimler arasında bir etkileşim beklemekteyiz: Daralma durumunda etkinin sıfır, genişleme döneminde ise etkinin negatif olması beklenmektedir. Biz zaman içinde yerli işçiler tarafından tutulanlarda ve bu işlerde genişleyen bir ücret uçurumunu beklemekteyiz.

Dünya sistemleri kuramı karmaşık ve bazen de yaygın kavramsal bir yapı oluştursa da nispeten birkaç basit ve test edilebilir öngörüler ortaya koymaktadır ki bunlardan birincisi, emeğin uluslararası akımlarının yalnızca aksi yönde uluslararası sermaye akımlarını takip ediyor olmasıdır. Sassen ve diğerlerine göre göçmenler gelişmekte olan ülkelerdeki doğrudan yabancı yatırımlar ve bu yatırımların getirdiği aksamalar tarafından var olmaktadır. Bu nedenle göçmenlerin yurt dışına ilişkin çıkışlarının yabancı sermaye akışlarının gittiği periferi bölgelere eşlik etmekte oluşunu gözlemlememiz gerekir.

Bu basit göç süreci süregelen piyasa nüfuzu süreçlerinin yanı sıra önceki kolonizasyon tarafından yaratılan ideolojik ve maddi bağların varlığıyla genişlemiş olmalıdır. Dünya sistemleri kuramını test etmek uluslararası göç akımlarının bir modelini belirlemek için olsaydı bu maksatla bir önceki sömürgeci ilişkilerin göstergeleri; ortak dilin yaygınlığı, ticari ilişkilerin yoğunluğu, ulaşım ve iletişim bağlarının varlığı ile ülkeler arasındaki göreceli iletişim ve seyahat sıklığı modele dahil edilmek istenebilirdi.

Son olarak, dünya sistemleri kuramı, uluslararası göçün sadece yatırım merkezinin yolları boyunca periferiden çekirdeğe doğru akmakta olduğunu değil, ama aynı zamanda göçün kanalı durumunda olan yabancı yatırımı da kontrol eden belirli küresel kentlere yöneldiğini ortaya koymaktadır. Kuram, bir küresel kenti tanımlamak için belirli ölçütleri sağlamasa da kurumsal merkez ve sermaye mal varlığı hakkındaki bilgilerden işlevsel bir kriter dizisi geliştirmeye yeterlidir. Böylece başka yerlerin aksine gelişmiş ve gelişmekte olan dünyada küresel kentlere doğru yönelen hareketin göreceli sıklığı incelenebilir.

Ağ kuramı fazlasıyla test edilebilir bir öngörü dizisine öncülük etmektedir. Piore, Massey ve diğerlerine göre birisi uluslararası göç ettiğinde zaman içinde tekrarlanan hareketlere yol açacak biçimde bu eylemini tekrar etmesi çok muhtemeldir. Böylece ek bir seyahat olasılığı iştirak edilen her bir seyahatte artmalıdır; uluslararası göç olasılığı daha önce deneyime sahip olanlar arasında bu deneyimi olmayanlara göre daha fazla olmalıdır ve yabancı yerleri deneyim miktarının yükselmesi ekstradan göç etme olasılığını artırmalıdır.

İkinci öngörü, bir kişinin bireysel göçmenlik deneyimini kontrol edecek şekilde; daha önce uluslararası göç deneyimine sahip birey için veya yurt dışında yaşayan birisiyle bağlantılı olan bir birey için uluslararası göç etme olasılığının daha fazla olmasıdır. Ayrıca hareket etme olasılığı ilişkinin yakınlığıyla da artmalıdır (örneğin, bir kuzeni, komşusu ya da arkadaşı olmasından ziyade Almanya'da bir erkek kardeşi olan Türk'ün göç etmeye ikna olması daha muhtemeldir) ve bu olasılık ilişkide şekillenmiş toplumsal sermayenin kalitesiyle de artmalıdır (on yıldır Almanya'da yaşayan bir erkek kardeşi olan biri için henüz Almanya'ya gelmiş bir kardeşi olan bireye göre göç etme potansiyeli ve oturma

izni belgesi olmayan bir yakınının bulunmasına göre yasal oturma izni olan bir yakına sahip olmak daha değerlidir).

Başka bir hipotez, uluslararası göçe iştirak eden göçmenlerin ulusal hareketliliğe katılanlardan daha fazla engeli aşmak durumunda olmalarından kaynaklanmaktadır. Seyahat etmenin normal maliyetlerine ek olarak yeni bir kültürü öğrenme ve ona uyum, gereken belgeleri edinme ve eğer yasal belgeleri edinmek imkânsız ise tutuklanmaktan kaçma ve sınır dışı edilme iş aramanın maliyetleri olmaktadır. Bu nedenle bizler için uluslararası göç etme tahminlerinde iç göçten daha güçlü olarak ağ bağlantılarını sistematik bir şekilde gözlemlememiz gereklidir. Taylor (1986) Meksikalı hanehalkları örneğinde göç ağlarının bu farklılaşmış etkilerine rastlamıştır.

Hanehalkları içerisinde sosyal sermayenin bireysel göç etme davranışı üzerindeki etkisini de tespit etmemiz gereklidir. Genel olarak hanehalkı içerisinde birinin halihazırda yurt dışına gitmiş olduğu hanehalkı üyeleri, göç deneyimi eksikliği olanlarınkine göre daha fazla hareket etme ihtimali göstermektedirler. Ağ kuramı doğru ise, örneğin, göç etme davranışının babalardan oğullara aktarıldığı yaygın bir taşıyıcı sistem söz konusu olmalıdır (Massey vd., 1987). Babaları hareketlilik konusunda aktif olan veya babalarının bir uluslararası göçmen durumunda olduğu erkek evlatlar, babalarının yabancı deneyimi eksikliği olanlara göre yurt dışına göç etmeye daha yatkın olmalıdırlar.

Son olarak toplumsal düzeyde ağ ilişkilerinin yaygınlığının etkisini gözlemek gereklidir. Uluslararası göçün ender olduğu yerlere göre pek çok insanın göç etmiş olduğu ve yurt dışı deneyimler konusunda büyük bir stokun birikmiş olduğu yerlerde insanların yurt dışına göç etmeleri daha muhtemel olmalıdır (Massey & Garcia España, 1987). Ayrıca toplumsal ağlar ve uluslararası göçmen deneyimi stoku zamanla büyüdükçe göç, giderek daha az seçici ve sosyo-ekonomik hiyerarşinin orta kesimlerinden alt kesimlerine doğru yayılıyor olmalıdır. Sonra, genel olarak, bireysel ya da hanehalkı kararları yerel bir ortamda alınmak durumundadır; bu ise toplum içinde ağ bağlantılarının endekslerini içeren çok düzeyli analitik modellerin gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Kurumsal kuram, göçmen kabul eden toplumlara giriş vizesi için arz ve talep arasındaki eşitsizliklerin yasal ve yasa dışı giriş hizmetleri sunmada girişimciler için kazançlı bir niş yaratmalarını ve göçmen adına insani yardım kuruluşlarının müdahale etmek durumunda kalabileceği eşitsizlik sonuçlarının sömürüyü de beraberinde getirdiğini savunmaktadır. Göç etmeyi kolaylaştırmaya adanmış kurumların kurulması ve büyümesi, zamanla uluslararası nüfus hareketinin artışını ve sürekliliğini içeren toplumsal altyapının bir başka formunu teşkil etmektedir.

Bu tür kurumsal yapılanmaları ve onların göç üzerindeki etkisini vaka çalışmaları ile belgelemek mümkünse de nüfus akımının birikimi veya mikro düzeyli göç etme kararlarının analitik olarak titiz bir biçimde kurumlarla olan ilişkisini kurmak daha zordur. Özel araştırmalarda göçmenlere ya da göçmen olmayanlara onlara destek veren kurumların farkında olup olmadıkları sorulabilir ve bu soruya ilişkin olarak alınan yanıtlar hareket olasılığını tahmin etmek için kullanılabilir. Ayrıca bu tür organizasyonların varlığı topluluk düzeyinde dışa

göç etme oranının tahmin edilmesinde veya çok düzeyli bir model dahilinde bireysel veya hanehalkı düzeyinde göç etmenin olasılığı olarak topluluklar üzerinden araştırılıp belgelendirilebilir.

Son olarak, kümülatif nedensellik kuramının genel hipotezi göçün daha fazla göç etme eğilimini yaratarak süreklilik arz ettiğini belirtmektedir. Bu hipotez, bireysel veya hanehalkı kararlarının hangi sosyo-ekonomik bağlamdan etkilendiğini ve bu kararların zamanın herhangi bir noktasında sonraki kararları nasıl etkilediğine dair öngörülerini izlemektedir. Aileler ve bireyler tarafından alınan göç etme kararları sonradan diğer bireylerin ve hanehalklarının da kararlarına tesir edecek biçimde bir topluluk içindeki sosyal ve ekonomik yapıları etkilemektedir. Zamanla göçün kümülatif etmenlerini ortaya çıkaracak şekilde toplumsal düzeydeki değişimler, sonraki göçlerin olasılığını artırmakta olduğu bir dengeyle var olmaktadır (Massey vd., 1987; Massey, 1990b).

Bu kuramın sitematik olarak test edilmesi tatmin edici verileri gerekli kılmaktadır. Kesitsel veriler kullanılarak bütüncül düzeyde kümülatif nedenselliği test etmek için özellikle uluslararası veri setleriyle, ki bunlar genellikle tanımlanması zor yardımcı değişkenlerin gerekliliğini ortaya koyarlar, karmaşık, tekrarlamalı yapısal eşitlik modeli açıklıkla belirtilmelidir. İdeal olarak teori, bireysel, hanehalkı, topluluk ve belki de ulusal düzeyde bile farklı zamanlarda ölçülmüş verileri içeren uzun dönemli (longitudinal) verilerin kullanıldığı çok düzeyli testleri gerektirmektedir. Sadece bu şekildeki bir veri setiyle sosyal yapı üzerindeki bireysel ve hanehalkı kararlarının karşılıklı geri bildirimlerine ilişkin etkiler gözlemlenebilir ve ölçülebilir.

Pek çok yönden gelişimi henüz ilkel halde olsa da kümülatif nedensellik kuramı özellikle bireysel davranış ve topluluk yapısı arasındaki geri bildirimini kanalize etmesi bakımından bir sürü faktöre işaret etmektedir. Birinci faktör, göçmenler ile göçmen olmayanlar arasındaki akraba ve arkadaş bağları hakkında ayrıntılı bilginin oluşturulması gerekliliğini ortaya koyan göçmen ağlarıdır. İkinci faktör, hanehalkı gelirin tam ölçümünü gerekli kılan gelir eşitliğidir. Üçüncüsü, arazi kullanım hakkı ve sahipliğine ilişkin ayrıntılı verileri gerektiren toprak dağılımıdır. Dördüncüsü, sadece kırsal alanlara ilişkin olarak, hem göçmen hem de göçmen olmayan ailelerin nasıl bir sulama sistemi kullandıklarına, makineleşmeye, işçi kiralamaya, haşerelerle mücadele, ot temizlemeye ve tohum geliştirmeye ilişkin bilgileri gerekli kılan tarımsal üretimin doğasıdır. Sonuncusu ve belki de ölçümü en zor olanı, inançlar, değerler ve normatif pratikler hakkında bilgi edinmeyi gerektiren kültürün kümülatif nedenselliğin test edilmesinde değerlendirme gerekliliğidir.

Bazı durumlarda- örneğin kültür konusunda- bu ölçümü yapmak imkânsız olacaktır ama yine de uzunlamasına verilerle bu testi yapmak gerekecektir. Göçmen ağlarının yaygınlığı, gelir eşitsizliğinin derecesi, arazi dağılımının çarpıklığı, tarımsal üretimin sermaye teşviki konularındaki değişimi ortaya koyan çeşitli bilgilerin derlenmesindeki zorluklar göz önüne alınarak topluluklardaki bu tür faktörlerin coğrafi farklılıklarına dayalı olarak alternatif stratejiler geliştirilebilir ki bunlar tekrarlamalı yapısal eşitlik modelinin kurama dönüştürülme-

sinde geri besleme sağlayacaktır. Ancak bu yaklaşım tanımlama ve araç geliştirme bakımından bazı ciddi teknik konuların gerekliliğini ortaya çıkaracaktır.

Son kavramsal şema, uluslararası göç akımlarının kalıcılık derecesini sunmaya yönelik olarak zamanla istikrarlı göç sistemlerinin ortaya çıkmasına neden olan sistemler yaklaşımını tartışmak olmuştur. Bu sistemler, sistem dışından olan göç akımlarına karşılık üye ülkeler arasındaki nispeten geniş çaplı akımların olduğunu nitelendirmektedir. Bu sistemlerinin varlığının doğrulanması sistematik bir yapı dahilinde akım yoğunluklarına ilişkin bazı eşiklerin belirlenmesiyle ve sonrasında bugünkü dünyada hakim olan sistemleri belirlemeye yönelik deneysel bir konudur. Bu amaç doğrultusunda denenmiş bazı çabalar da zaten bulunmaktadır (Zlotnik, 1992).

Sonuç

Bir sosyal bilimci olarak, politika yapıcılara -hangi şartlar altında olduğuna bağlı olmak koşuluyla- hedef ülkelerdeki ücret ve istihdam şartlarının değiştirilmesine, menşei ülkelerdeki ekonomik kalkınmanın teşvik edilmesine, göçmen gönderen ülkelerde sosyal sigorta programlarının teşhis edilmesine, menşei yerlerdeki gelir eşitsizliğinin azaltılmasına, gelişmekte olan ülkelerde geleceğin veya sermaye piyasalarının kalkındırılmasına veya bu faaliyetlerin bazı kombinasyonlarıyla uluslararası göçlerin düzenlenmesine yönelik öneriler sunulabilir. Ayrıca bütün bu programların piyasadaki ekonomik ilişkilerin dışında kalarak büyüyen uluslararası hareketin yapısal zorluklarına bakılarak sonuçsuz olabileceği de belirtilebilir.

42

Durum ne olursa olsun yanlış anlaşılma ve farklılıklarla birlikte bugünkü göç akımlarının büyüklüğü ve ölçeği, ortaya çıkışındaki çatışma doğası göz önüne alındığında dünya çapındaki çok etnikli toplulukların uluslararası göçe ilişkin siyasi kararları önümüzdeki yirmi yıldan daha fazla bir sürede yapılan en önemli şeyler olacaktır. Aynı şekilde kuramsal şemaları desteklemek adına yapılan ampirik çalışmaların ortaya konulması ve bunların ışığında entegre edilerek değerlendirilmesi peş peşe gelecek yıllarda sosyal bilimciler tarafından yürütülen en önemli görevler arasında olacaktır. Bizler, uluslararası göç kuramlarını irdeleyerek bunların dayanmakta olduğu varsayımları ve anahtar önermelerini açıklayarak gerekli olan ampirik çalışmalar için zemin hazırlamış olabilmeyi umuyoruz.

Kaynakça

- Alarcon, R. (1992). "Nortenzacion: Self-perpetuating migration from a Mexican town," içinde Jorge Bustamante, Clark Reynolds ve Raul Hinojosa (der.), *U.S.-Mexico Relations: Labor Market Interdependence*. Stanford: Stanford University Press, pp. 302-318.
- Bohning, W. R. (1972). *The Migration of Workers in the United Kingdom and the European Community*. London: Oxford University Press.
- Borjas, G. (1990). *Friends or Strangers: The Impact of Immigrants on the U.S. Economy*. New York: Basic Books.

- Cain, G. G. (1976). "The challenge of segmented labor market theories to orthodox theory: A survey." *Journal of Economic Literature* 14: 1215-1258.
- Castells, M. (1989). *The Informational City: Information Technology, Economic Restructuring and the Urban-Regional Process*. Oxford: Basil Blackwell.
- Chayanov, A. V. (1966). *Theory of Peasant Economy*. Homewood, Ill.: Richard D. Irwin.
- Chiswick, B. R. (1979). "The economic progress of immigrants: Some apparently universal patterns," içinde William Feller (der.), *Contemporary Economic Problems*. Washington, D.C.: American Enterprise Institute, sf. 357-399.
- Dickens, W. T. ve K. Lang. (1985). "A test of dual labor market theory." *American Economic Review* 75: 792-805.
- Fawcett, J. T. (1989). "Networks, linkages, and migration systems." *International Migration Review* 23: 671-680.
- Greenwood, M. J. (1981). *Migration and Economic Growth in the United States*. New York: Academic Press.
- Greenwood, M. J. (1985). "Human migration: Theory, models, and empirical evidence." *Journal of Regional Science* 25: 521-544.
- Greenwood, M. J., G. L. Hunt ve J. M. McDowell. (1987). "Migration and employment change: Empirical evidence on the spatial and temporal dimensions of the linkage." *Journal of Regional Science* 26: 223-234.
- Gurak, D. T. ve Fe Caces. (1992). "Migration networks and the shaping of migration systems," içinde Mary Kritz, Lin Lean Lim ve Hania Zlotnik (der.), *International Migration Systems: A Global Approach*. Oxford: Clarendon Press, sf. 150-176.
- Harris, J. R. ve M. P. Todaro. (1970). "Migration, unemployment, and development: A two-sector analysis." *American Economic Review* 60: 126-142.
- Hodson, R. ve R. L. Kaufman. (1981). "Circularity in the dual economy: A comment on Tolbert, Horan, ve Beck, 1980." *American Journal of Sociology* 86: 881-887.
- Hodson, R. ve R. L. Kaufman. (1982). "Economic dualism: A critical review." *American Sociological Review* 47: 727-740.
- Horan, P. M., C. M. Tolbert II, ve E. M. Beck. (1981). "The circle has no close." *American Journal of Sociology* 86: 887-894.
- Hugo, G. J. (1981). "Village-community ties, village norms, and ethnic and social networks: A review of evidence from the Third World," içinde Gordon F. DeJong ve Robert W. Gardner (der.), *Migration Decision Making: Multidisciplinary Approaches to Microlevel Studies in Developed and Developing Countries*. New York: Pergamon Press, sf. 186-225.
- Katz, E. ve O. Stark. (1986). "Labor migration and risk aversion in less developed countries." *Journal of Labor Economics* 4: 131-149.
- Lauby, J., ve O. Stark. (1988). "Individual migration as a family strategy: Young women in the Philippines." *Population Studies* 42: 473-486.
- Lewis, W. A. (1954). "Economic development with unlimited supplies of labor." *The Manchester School of Economic and Social Studies* 22: 139-191.
- Lucas, R. E. B. (1987). "Emigration to South Africa's mines." *American Economic Review* 77: 313-330.
- Lucas, R. E. B. ve O. Stark. (1985). "Motivations to remit: Evidence from Botswana." *Journal of Political Economy* 93: 901-918.
- Massey, Douglas S. (1986). "The settlement process among Mexican migrants to the United States." *American Sociological Review* 51: 670-685.
- Massey, D. S. (1989). "International migration and economic development in comparative perspective." *Population and Development Review* 14: 383-414.

- Massey, D. S. (1990a). "The social and economic origins of immigration." *Annals of the American Academy of Political and Social Science* 510: 60-72.
- Massey, D. S. (1990b). "Social structure, household strategies, and the cumulative causation of migration." *Population Index* 56: 3-26.
- Massey, D. S., R. Alarcon, H. Gonzalez ve J. Durand. (1987). *Return to Aztlan: The Social Process of International Migration from Western Mexico*. Berkeley and Los Angeles: University of California Press.
- Massey, D. S. ve F. G. Espafia. (1987). "The social process of international migration." *Science* 237: 733-738.
- Massey, D. S. ve Z. Liang. (1989). "The long-term consequences of a temporary worker program: The U.S. Bracero experience." *Population Research and Policy Review* 8: 199-226.
- Mines, R. (1984). "Network migration and Mexican rural development: A case study," içinde Richard C. Jones (der.), *Patterns of Undocumented Migration: Mexico and the United States*. Totowa, N.J.: Rowman and Allanheld, sf. 136-158.
- Morawska, E. (1990). "The sociology and historiography of immigration," içinde Virginia Yans-McLaughlin (der.), *Immigration Reconsidered: History, Sociology, and Politics*. New York: Oxford University Press, sf. 187-240.
- Myrdal, Gunnar. (1957). *Rich Lands and Poor*. New York: Harper and Row.
- Papademetriou, D. G. and P. L. Martin. (1991). "Labor migration and development: Research and policy issues," içinde Demetrios G. Papademetriou ve Philip L. Martin (der.), *The Unsettled Relationship: Labor Migration and Economic Development*. New York: Greenwood Press, sf. 3-26.
- Petras, E. M. (1981). "The global labor market in the modern world-economy," içinde Mary M. Kritz, Charles B. Keely, ve Silvano M. Tomasi (der.), *Global Trends in Migration: Theory and Research on International Population Movements*. Staten Island, N.Y.: Center for Migration Studies, sf. 44-63.
- Piore, M. J. (1979). *Birds of Passage: Migrant Labor in Industrial Societies*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Portes, A., ve J. Walton. (1981). *Labor, Class, and the International System*. New York: Academic Press.
- Ranis, G. ve J.C.H. Fei. (1961). "A theory of economic development." *American Economic Review* 51: 533-565.
- Reichert, J. S. (1981). "The migrant syndrome: Seasonal U.S. wage labor and rural development in Central Mexico." *Human Organization* 40: 56-66.
- Reichert, J. S. (1982). "Social stratification in a Mexican sending community: The effect of migration to the United States." *Social Problems* 29: 422-433.
- Rhoades, R. E. (1978). "Intra-European migration and rural development: Lessons from the Spanish case." *Human Organization* 37: 136-147.
- Sassen, S. (1988). *The Mobility of Labor and Capital: A Study in International Investment and Labor Flow*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sassen, S. (1991). *The Global City: New York, London, Tokyo*. Princeton: Princeton University Press.
- Sjaastad, L. A. (1962). "The costs and returns of human migration." *Journal of Political Economy* 70S: 80-93.
- Stark, O. (1984). "Migration decision making: A review article." *Journal of Development Economics* 14: 251-259.
- Stark, O. (1991). *The Migration of Labor*. Cambridge: Basil Blackwell.
- Stark, O. & D. Levhari. (1982). "On migration and risk in LDCs." *Economic Development and Cultural Change* 31: 191-196.

- Stark, O. ve D. E. Bloom. (1985). "The new economics of labor migration." *American Economic Review* 75: 173-178.
- Stark, O., J. E. Taylor & S. Yitzhaki (1986). "Remittances and inequality." *The Economic Journal* 96: 722-740.
- Stark, O., J. E. Taylor & S. Yitzhaki (1988). "Migration, remittances, and inequality: A sensitivity analysis using the extended Gini Index." *Journal of Development Economics* 28: 309-322.
- Stark, O. & S. Yitzhaki. (1988). "Labor migration as a response to relative deprivation." *Journal of Population Economics* 1: 57-70.
- Stark, O. & J. E. Taylor. (1989). "Relative deprivation and international migration." *Demography* 26: 1-14.
- Stark, O. & J. E. Taylor. (1991). "Migration incentives, migration types: The role of relative deprivation." *The Economic Journal* 101: 1163-1178.
- Taylor, J. E. (1986). "Differential migration, networks, information and risk," içinde Oded Stark (der.), *Research in Human Capital and Development, Vol. 4, Migration, Human Capital, and Development*. Greenwich, Conn.: JAI Press, sf. 147-171.
- Taylor, J. E. (1987). "Undocumented Mexico-U.S. migration and the returns to households in rural Mexico." *American Journal of Agricultural Economics* 69: 616-638.
- Taylor, J. E. (1992). "Remittances and inequality reconsidered: Direct, indirect, and intertemporal effects." *Journal of Policy Modeling* 14: 187-208.
- Todaro, M. P. (1969). "A model of labor migration and urban unemployment in less-developed countries." *The American Economic Review* 59: 138-48.
- Todaro, M. P. (1976). *Internal Migration in Developing Countries*. Geneva: International Labor Office.
- Todaro, M. P. (1980). "Internal migration in developing countries: A survey." içinde Richard A. Easterlin (der.), *Population and Economic Change in Developing Countries*. Chicago: University of Chicago Press, sf. 361-401.
- Todaro, M. P. (1989). *Economic Development in the Third World*. New York: Longman.
- Todaro, M. P. & L. Maruszko. (1987). "Illegal migration and US immigration reform: A conceptual framework." *Population and Development Review* 13: 101-114.
- Tolbert, C. M. II, P. M. Horan & E. M. Beck. (1980). "The structure of economic segmentation: A dual economy approach." *American Journal of Sociology* 85: 1095-1116.
- Wallerstein, I. (1974). *The Modern World System, Capitalist Agriculture and the Origins of the European World Economy in the Sixteenth Century*. New York: Academic Press.
- Wiest, R. E. (1984). "External dependency and the perpetuation of temporary migration to the United States," içinde Richard C. Jones (der.), *Patterns of Undocumented Migration: Mexico and the United States*. Totowa, N.J.: Rowman and Allanheld, sf. 110-135.
- Zlotnik, H. (1992). "Empirical identification of international migration systems," içinde Mary Kritz, Lin Lean Lim, ve Hania Zlotnik (der.), *International Migration Systems: A Global Approach*. Oxford: Clarendon Press, sf. 19-40.

ABSTRACT

Theories of International Migration: A Review and Appraisal

The configuration of developed countries has become today diverse and multiethnic, due to international migration. A single, coherent theoretical explanation for international migration is lacking. The aim of this discussion was the generation and integration of current theories that clarify basic assumptions and hypotheses of the various models. Theories were differentiated as explaining the initiation of migration and the perpetuation of international movement. Initiation theories discussed were 1) macro theories of neoclassical economics; 2) micro theories of neoclassical economics; 3) the new economics, with examples for crop insurance markets, futures markets, unemployment insurance, and capital markets; 4) dual labor market theory and structural inflation, motivational problems, economic dualism, and the demography of labor supply; and 5) world systems theory and the impacts of land, raw materials, labor, material links, ideological links, and global cities. Perpetuation theories were indicated as network theories of declining risks and costs; institutional theory, cumulative causation through distribution of income and land, organization of agrarian production, culture of migration regional distribution of human capital, and social labeling factors; and migration systems theory. The assumptions and propositions of these theories, although divergent, were not inherently contradictory, but had very different implications for policy formulation. The policy decisions over the next decades will be very important and carry with them the potential for misunderstanding and conflict. Policy options based on the explicated models range from regulation by changing wages and employment conditions in destination countries or promoting development in countries of origin to changing structural market economic relations.

Keywords: Theoretical studies; literature review; theoretical models; international migration; migration policy; population dynamics